

DIGITALISAATIO NUORISO- TYÖN OPETUKSESSA

Susan Eriksson

Susan Eriksson

DIGITALISAATIO NUORISOTYÖN OPETUKSESSA

Juvenia

XAMK TUTKII 10

**KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULU
MIKKELI 2019**

© Tekijät ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Kannen kuva: Pixabay

Taitto ja paino: Grano Oy

ISBN: 978-952-344-191-0 (PDF)

ISSN: 2489-4575 (verkko)

julkaisut@xamk.fi

TIIVISTELMÄ

Nuorten palveluissa digitaalisuudella on erityinen kulttuurinen asema. Nuoret toimivat pitkälti digitaalisissa yhteisöissä ja kulttuureissa, ja heidän vapaa-aikansa on vahvasti digitalisoitunutta. Nuorisotyön on ollut vastattava nopeasti tähän kulttuuriseen muutokseen liittyvään haasteeseen. Nuorisotyöhön ja ammattikuviiin kehitys heijastuu voimakkaina vaatimuksina hallita digitaalista maailmaa.

Tutkimuksessa tarkastellaan nuorisotyön ammattiin valmistavan koulutuksen opetus- ja koulutussisältöjä analysoiden niiden virallisia opetussuunnitelmia sekä digitaalisista opetussisällöistä vastaavien lehtoreiden ja muun opetushenkilökunnan näkemyksiä. Opetushenkilökunnan haastatteluja kerättiin eri puolilla Suomea viisi kappaletta huhtikuun ja toukokuun välisenä aikana vuonna 2019.

Nuorisotyön koulutuksessa oppimismenetelmät sekä oppimisen organisointia ja tukemista koskevat työmenetelmät ovat nykyisin digitaalisesti hyvin kehittyneitä. Nuorisotyön opetuksen digitaaliset sisällöt vaihtelevat kuitenkin paljon oppilaitoskohtaisesti.

Digitaalisuus opetuksessa liittyy hyvin pitkälti digitaaliseen infrastruktuuriin eli tietoverkkojen ja sovellusten toimintaan, opetushenkilöstöä koskeviin yhteisiin tietojärjestelmiin, tekniseen välineistöön ja työtiloihin, kuten oppimiskeskuksiin, jotka ovat opiskelijoiden erillisiä työskentelytiloja teknisine fasiliteetteineen. Lisäksi se liittyy keskeisesti opettajien tietoihin digitaalisista opetusmenetelmistä ja taitoihin soveltaa niitä myös itse, kuten erilaisten oppimisalustojen käyttöön liittyvissä kysymyksissä.

Opetuksen digitaalisuutta koskevissa tulkinnoissa esiintyy kaksi keskeistä ulottuvuutta. Yhtäältä siihen liitettiin digitaalisiin opetusmuotoihin ja -malleihin liittyvä taso, toisaalta digitaalisuudesta opetuksessa puhuttaessa viitattiin varsinaisiin opetussisältöihin.

Opetuksen kentällä digitaalisuuden merkitykset liittyvät ennen muuta infrastruktuuriin ja opetushenkilökunnan taitovaatimuksiin. Opetushenkilökunnalle nämä kaksitasoiset, sekä välineelliset että sisällölliset, vaatimukset digitaalisuuden omaksumisessa tuottavat myös ristiriitoja tilanteen kokonaisvaltaisessa hallinnassa.

Syynä tilanteen kirjavuuteen ja paikoin ristiriitaisuuteenkin eri oppilaitosasteilla lienee ennen muuta se, että digitalisoitumiseen liittyvä sukupolvimurros on juuri nyt käsillä myös nuorisotyön opetuksessa. Kaikki eivät hallitse digitaalisia taitoja ja niihin liittyviä kulttuurisia muutoksia ja riskejä vielä siinä määrin, että opetussuunnitelmia olisi voitu systematisoida kautta linjan vastaamaan digitaalisuuden kehitystä.

Digitaalisten menetelmien ja sisältöjen omaksumisessa nuorisotyön opetuksessa eniten merkitystä on kuitenkin opetushenkilökunnan halulla opetella ja käyttää niitä sekä asenteilla digitaalisuutta kohtaan. Tutkimuksessa tulevat painokkaasti esiin ne jännitteet, joita digitaaliset taitovaatimukset ovat asettaneet työskentelyreihin. Työyhteisöissä nämä seikat henkilöityivät yleensä ikäpolvikysymyksiksi. Sukupolvimurros on käynnissä, mitä tulee digitaalisten välineiden omaksumiseen välttämättöminä taitoina työelämässä.

Oppilaitoksissa on tällä hetkellä siis näkyvissä todella laaja kirjo, kun tarkastellaan opetushenkilökunnan ammattitaitoa suhteessa digitaalisiin opetustaitoihin. Opettajat kokevat opetustoimintaan liittyvissä digitaalisissa taidoissaan paljonkin parantamisen varaa. Digitaalisiksi taidoiksi mielletään tällä hetkellä kuitenkin enemmän tekniset taidot ja esimerkiksi pelisovelluksiin liittyvät koodaus- ja ohjelmointitaidot.

Oppilaitosten välillä on paljon vaihtelua digitaalisten sisältöjen suhteen. Joissakin oppilaitoksissa digitaalisuus jäsentyy osaksi nuorisotyön ammatillisia tavoitteita. Myös oppimistavoitteiden tasolla se on huomioitu ajatellen opiskelijan tulevaa työelämää. Toisissa opetussuunnitelmissa digitaalisuuden suhteen ovat esillä vain digitaaliset opetus- ja oppimismenetelmät. Digitalisoituminen ei välttämättä kuitenkaan vielä näy kokonaisvaltaisesti opetussuunnitelmien tasolla, sillä oppilaitoksissa yhteiskunnan digitalisoitumiseen on reagoitu vielä eri tavoin eri oppialoilla. Digitalisoituminen ei ole siis vielä systemaattista opetuksessa, koska se vaikuttaa kulttuurin ja yhteiskunnan eri osa-alueisiin eriasteisesti ja erilaisilla intensiteeteillä. Opettajien ammattikunnassa käydään vielä kampaalia oppiainekohtaisesti juuri siitä, miten ja millä tavoilla digitalisoitumisen pitäisi näkyä opetussuunnitelmissa.

Opetussuunnitelmissa on selvästi erotettavissa yhtäältä välineellinen eli opetusmenetelmien tai infrastruktuurinen taso ja toisaalta sisällöllinen taso. Viimeksi mainitussa opetuksen funktiona on valmentaa tulevat nuorisotyöntekijät verk-

kotyöskentelyyn nuorten kanssa tai opettaa heitä ymmärtämään mediakulttuuria myös sen yhteiskunnalliselta perustalta. Mediakulttuurien ymmärrys on noussut yhdeksi olennaisimmista nuorisovalan tiedollisista sisällöistä. Se tulee voimakkaasti ilmi myös tässä tutkimusaineistossa.

Mediakasvatuksellinen ote työssä onkin muodostunut hyvin tärkeäksi, ja mediakulttuurien teoreettinen ymmärrys on siten olennaista. Nuorisovalan opetuksessa mediakasvatukseen liittyvät opintokokonaisuudet ovat olleet opetussuunnitelmissa jo pitkään, eikä niiden tärkeyttä voi painottaa liikaa. Nuorisotyöntekijällä tulee olla riittävät tiedolliset välineet tukea nuoria ongelmisissa, joten teoreettinen ymmärrys mediakulttuurien rakentumisesta, toiminnasta ja nuorten median käytöstä on hyödyllistä.

Nuorten tukipalveluissa myös erilaisten verkkosovellusten ja -palvelujen käyttäminen nähdään tällä hetkellä hyvin tärkeäksi etenkin haavoittuvassa asemassa olevien nuorten palvelutarpeisiin vastaamiseksi. Puhutaan verkkokohtaamisesta, joka on digitaalisen nuorisotyön keskeistä aluetta. Sitä koskevassa opetuksessa käydään läpi muun muassa verkkokohtaamisen periaatteita pohtimalla esimerkiksi sitä, millaiset lainalaisuudet vaikuttavat verkossa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa ja millä tavoilla se eroaa kasvotusten tapahtuvasta vuorovaikutuksesta.

Opetuksen digitaalisuus suhteessa nuorisotyön opetukseen on tällä hetkellä monitasoinen ja monimerkityksinen ulottuvuus. Siihen liittyy juuri se, että itse ammattialan työmenetelmät ja -sisällöt ovat digitalisoituneet ja kehittyvät prosesseissa jatkuvasti. Nuorisotyön opetuksessa pyritään pysyttelemään kehityksen vauhdissa.

Asiasanat: nuorisotyö, opetus, mediakasvatus, digitalisaatio

ESIPUHE

Digitalisaatio on ilmiönä monisyinen ja siksi siitä voi olla vaikeaa saada kiinni: mitä sillä oikeastaan tarkoitetaan nuorisotyön koulutuksen kontekstissa? Onko kyse digitaalisista välineistä opetuskäytössä vai digitaalisuudesta nuorisotyöllisen osaamisen opettamisvälineenä? Tulevat nuorisotyöntekijät oppivat tarpeellisia digitaalisia taitoja ja avoimuutta digitalisaatiota kohtaan myös sillä, että he käyttävät osana opintojaan monipuolisia digitaalisia välineitä - ehkä he rohkaistuvat käyttämään erilaisia sovelluksia ja alustoja myöhemmin myös työssään. Digivälineiden käyttötaidot eivät kuitenkaan muutu automaattisesti nuorisotyölliseksi osaamiseksi.

Digitalisaatio ei muuta nuorisotyön perustarkoitusta, mutta tavoitteita ja tekemisen tapoja kyllä. Siksi digitaalisuuden tulisi näkyä paitsi omina kursseinaan, myös läpileikkaavasti tulevien nuorisoalan ammattilaisten koulutuksessa. Siksi jokaisen nuorisotyön ammattilaisen tulisi hahmottaa digitalisaation kokonaisvaltainen vaikutus nuoriin ja yhteiskuntaan, eikä digitaalinen nuorisotyö voi olla vain menetelmäopintoja tai vapaavalintaisia kursseja. Tämän selvityksen mukaan siihen on kuitenkin vielä matkaa, sillä digitaalinen nuorisotyö ei juurikaan näy opetussuunnitelmissa eivätkä kaikki opetushenkilökunnassa koe omaavansa valmiuksia digitaalisen nuorisotyön lisäämiseen opettamisvälineihinsä. Liian usein digitaalisuuden integrointi opetukseen on kiinni yksittäisistä innokkaista lehtoreista tai opettajista. Hatunnosto heille, jotka jaksavat sinnikkäästi asiaa edistää!

Digitaalisuus liittyy nuorisotyössä niin kasvatuksellisiin tavoitteisiin kuin palveluiden uudelleenmuotoiluun, ja näiden molempien näkökulmien tulisi näkyä myös tulevien nuorisotyöntekijöiden koulutuksessa. Tällä hetkellä erityisesti nuorisotyön palveluiden digitalisoinnin osaaminen vaikuttaa uupuvan koulutuksesta. Selvityksen mukaan mediakasvatuksella on kuitenkin vakiintunut asema nuorisotyön koulutuksessa. Tämä on ehdottoman hyvä uutinen ja mediakasvatuksen perinteelle voisi rakentaa vahvemmin myös digitaalisen nuorisotyön kasvatuksellista ulottuvuutta eli nuorten tukemista alati digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Monipuoliset digitaidot tulevat entistä tärkeämmiksi yhteiskuntaan kiinnittymisessä ja merkityksellisen elämän rakentamisessa. Nuoret eivät ole syntyjään digitaalisia, ja koska digitaalinen teknologia kehittyy valtavasti koko ajan, osaamista pitää kehittää läpi elämän.

Tutkimuksen mukaan osa opetushenkilökunnasta kokee riittämättömyyttä omien digitaalisten valmiuksiensa suhteen eikä siksi sisällytä digitaalisuutta osaksi opetustaan. Sanoisin kuitenkin, että omasta osaamisesta ei kannata kantaa huolta. Riittää, että ymmärtää digitalisaation tärkeyden. Omia taitoja tärkeämpää on välittää nuorisoalan opiskelijoille ymmärrystä digitalisaation merkityksestä sekä kiinnostusta ja kriittisyyttä digiteknologiaa kohtaan. Digitalisaatiossa on nimittäin ennen kaikkea kyse vanhojen toimintamallien muutoksesta, ei uusimman teknologian haltuunotosta. Esimerkiksi tekoäly tulee olemaan osa usean nuorisoalalla työskentelevän työtä, mutta kaikkien ei tarvitse osata koodata, vaan ymmärtää tekoälyn mahdollisuudet nuorisotyössä. Tulevaisuuden nuorisotyöntekijöiden tuleekin olla avoimia uuden oppimiselle ja oman osaamisensa päivittämiselle läpi työuran.

Helsingissä 2.10.2019

Suvi Tuominen
toiminnanjohtaja
Verke

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	3
ESIPUHE.....	6
1 JOHDANTO.....	9
1.1 Nuorisotyön asiantuntemus ja työn sisällöt digitalisoituvassa maailmassa.....	11
1.2 Digitaalisuus ja nuorisotyön koulutussisällöt.....	14
1.3 Aineistonkeruu ja tutkimusmenetelmät.....	16
2 DIGITAALISUUS NUORISOTYÖN OPETUKSESSA	
– SISÄLLÖLLINEN JA VÄLINEELLINEN TASO.....	20
2.1 Nuorisotyön digitaaliset sisällöt ja niiden opettaminen.....	23
2.2 Mediakasvatus digitaalisissa kulttuureissa selviytymiseksi.....	28
2.3 Nuorisotyön opetuksen digitaalisuuden välineellinen taso ja opetusmenetelmät.....	31
3 DIGITAALISUUTEEN LIITTYVÄ AMMATTITAITO JA TYÖKULTTUURISET MEKANISMIT.....	35
3.1 Opettajien digitaaliset taidot.....	36
3.2 Opetuksen digitalisoituminen ja työkuulttuurin asenteet.....	39
4 DIGITAALISUUS OPETUSSISÄLLÖT NUORISOALAN OPETUSSUUNNITELMISSA.....	43
4.1 Digitaalisten sisältöjen riittävyys opetussuunnitelmissa opettajien mukaan.....	44
4.2 Digitaalisuus opetussuunnitelmien teksteissä.....	46
5 DIGITALISOITUMINEN YHTEISKUNNALLISENA JA KULTTUURISENA MUUTOKSENA NUORISOALAN OPETUKSESSA.....	49
LÄHTEET.....	54

1 JOHDANTO

Digitaalisen nuorisotyön tavoitteena on vastata digitalisoituneiden yhteiskunnallisten ja kulttuuristen käytäntöjen asettamiin haasteisiin nuoria tukevassa työssä. Sen perusteena on digitalisoituneeseen kulttuuriin ja sen tuomiin muutoksiin liittyvä ymmärrys niin, että nuorta kyetään tukemaan tarkoituksenmukaisesti nykykulttuurissa ja -yhteiskunnassa. Digitaalisen nuorisotyön ytimenä on digitalisaatiota koskeva tietotaito. Se liittyy nuorten toimintakulttuurien tuntemukseen ja taitoon toimia niissä sekä nuorisotyön työmenetelmiin. (Esim. Kiilakoski 2014; Lauha 2014; Lauha 2019.)

Tässä tutkimuksessa tuotetaan tietoa siitä, miten nuorisotyön tutkintoon johtava koulutus vastaa tällä hetkellä digitaalisen nuorisotyön osaamistarpeisiin ja mikä digitalisaation tila on nuorisotyön opetuksessa. Tätä selvitetään tutkimalla nuorisotyön koulutuksen sisältöjä, opetus- ja ohjaustyötä sekä työmenetelmiä. Tutkimuksessa kysytään, miten digitaalisuus ja digitaalinen nuorisotyö näkyvät tällä hetkellä nuorisoalan koulutuslinjojen opetussuunnitelmissa ja opetuksessa toisella asteella ja ammattikorkeakouluissa sekä millaista nuorisoalan lehtoreiden digitaalista nuorisotyötä koskeva osaaminen on. Tutkimuksessa selvitetään, millaisia valmiuksia nuorisotyön tutkintoon johtava koulutus antaa nuoriso-toimialan digitalisaation ymmärtämiseen ja digitaalisen nuorisotyön toteuttamiseen. Keskeisinä tarkastelun kohteina digitalisaation tilan tutkimisessa ovat korkeakoulu- ja toisella asteella toimivan opetushenkilökunnan näkemykset sekä nuorisoalan koulutuslinjojen opetussuunnitelmat, joita eritellään laadullisten tutkimusmenetelmien keinoin.

Digitalisaation murroskausi on läpäissyt yhteiskuntarakenteet globaalilla tasolla. Sosiologi Daniel Bell (1976) ennusti jo 1970-luvulla tiedon olevan tulevaisuudessa maailmantalouden keskeisin tuotantotekijä ja että tieto, teknologia ja symbolit tulevat syrjäyttämään fyysisen materian markkinatalouden toiminnan perusteina. Tälle vuosituhannele tultaessa tietotyö ja -teknologia ovat vaikuttaneet perustavasti paitsi maailmantalouteen ja työelämään myös jokapäiväisiin elämäkäytäntöihin.

Informaatioteknologian kehittyminen on ollut yksi keskeisimmistä globaaleista yhteiskunnallisista muutoksista. Tietoon ja tietotyöhön liittyvä teknologia kytkeytyy monitahoisesti markkinatalouden mekanismeihin muun muassa tuotteistamisen, tietoliikenteen kehittymisen ja sen muuhun infrastruktuuriin

liittyvien vaikutusten kautta. (Esim. Castells 2011.) Teknologian digitaalinen murros on edelleen mullistanut monella tavalla kulttuurin ja yhteiskunnan toimintaa ja rakenteita. Varsinkin vuosituhannen vaihteen jälkeen digitalisoinnin kehitys on ollut nopeaa. Yksilöiden elämään digitaalisuus vaikuttaa jokapäiväisen arjen tasolla.

Digitaalinen teknologia on muuttanut myös yhteiskunnallisen palvelujärjestelmän eri sektorien toimintaa. Se on vaikuttanut muun muassa tietoliikenteeseen, tiedonkulkuun, työn sisältöihin ja työmuotoihin sekä asiakastyön menetelmiin. Yhteiskunnallisilla palvelusektoreilla on kuitenkin paljon variaatiota sen suhteen, millä tavoin työn sisällöt ovat muuttuneet digitalisaation myötä. Hallinnolliseen infrastruktuuriin liittyviin tarpeisiin suunnatut tietojärjestelmät ovat laajalti käytössä, mutta työn sisällöt vaihtelevat kuitenkin paljon. Digitaalisuuden soveltamiseen liittyvät intressit ovat siis eri organisaatioissa hyvin erilaisia. Useimmiten intressit liittyvät kuitenkin keskeisesti erilaisten asiakasryhmien palveluun ja palvelujen kehittämiseen. Digitaalisuuteen kytkeytyvät ammattisisällöt ovat suoranaisesti kytköksissä asiakastyöhön työn keskeisenä ytimenä.

Nuorten palveluissa digitaalisuudella on erityinen kulttuurinen asema. Monien nuorten suhde digitaaliseen kulttuuriin on enimmäkseen myönteinen, mutkaton ja jopa ammatinomainen. Puhutaankin diginatiiveista, jotka ovat syntyneet ja kasvaneet digitaaliseen kulttuuriin, toisin kuin edeltävät sukupolvensa. Tämä onkin valtaosin totta. Kansainväliset tutkimukset osoittavat kuitenkin, että tietotekniset taidot vaihtelevat paljon nuorten välillä. Lisäksi digitaalisten palvelujen saatavuudessa ja saavutettavuudessa on huomattavia eroja eri kulttuureissa ja maantieteellisillä alueilla. (Thomas 2011.)

Suomalaisnuoret muodostavat hyvinkin erityisen saarekkeen tässä suhteessa, sillä nuorten vapaa-aikatutkimusten mukaan peräti 96 prosenttia nuorista käyttää älypuhelinta tai jotakin muuta mobiililaitetta päivittäin (Merikivi ym. 2016). Myös digitaalisiin sovelluksiin liittyvät luovat harrastukset, kuten videoiden kuvaaminen ja editointi, ovat nuorten keskuudessa lisääntymässä (Hakanen ym. 2019; myös Eriksson 2019a). Digitaalisten palvelujen saatavuus ja saavutettavuus ovat Suomessa verrattain hyvällä tolalla nuorten kohdalla. Tosin syrjäseuduilla tietoliikenneyhteydet saattavat olla joillakin alueilla heikommat. (Tuuva-Hongisto ym. 2016.) Suomessa nuorten välillä on myös sosioekonomista eriarvoisuutta suhteessa mahdollisuuksiin hankkia ja hyödyntää digitaalista laitteistoa (esim. Kaarakainen & Kaarakainen 2018).

Nuorille suunnatuissa palveluissa, kuten koulutuksessa ja nuorisotyössä, digitaalisten ratkaisujen ja sovellusten hyödyntäminen vaihtelee paljon kunta- ja organisaatiokohtaisesti. Kouluissa digitaalisten laitteistojen opetuskäyttö ja siihen suunnatut resurssit voivat vaihdella paljonkin kuntakohtaisesti ja digitaalisten sovellusten hyödyntäminen opetus- ja oppimismenetelminä riippuu pitkälti siihen suuntautuneesta opettajakunnasta. (Kiilakoski 2012; Kuuskorpi & Sipilä 2016; Tanhua-Piironen ym. 2019.) Nuorisotyön digitalisaatio on käynnissä täysipainoisesti, mutta ennemminkin vielä erillisinä hankkeina, projekteina ja linjauksina kuin systemaattisina käytäntöinä.

Kun digitalisaatiokehitys on ollut erittäin nopeaa vuosituhaten vaihteen jälkeen, se on mullistanut perustavasti työelämää ja sen osaamisvaatimuksia. Pitkällä aikavälillä tietotyö ja teknologia ovat korvanneet useita ammatteja ja synnyttäneet kokonaan uusia ammattikuntia. Teknologisoitumiseen liittyvällä kehityksellä on ollut työelämässä niin huomattava merkitys, että puhutaan työn muutoksesta. Myös työelämään tähtäävää koulutusta ja sen perusteita on muokattu voimakkaasti vastaamaan teknologisoituvia työnkuvia. (Esim. Pyöriä 2005.) Tällä hetkellä tilanne on erityisen kiinnostava, sillä muuttuvista työnkuvista huolimatta kaikkialla ei vielä ole tarjolla työn digitalisoitumiseen liittyvää ammattikoulutusta – ainakin käytännöt vaihtelevat paljon ala- ja organisaatiokohtaisesti. Myöskään nuorisotyön opetuksessa oppilaitosten käytännöissä ei ole systematiikkaa koko maan kattavalla tasolla. Tilanne vaihtelee paljon sen suhteen, miten esimerkiksi koulujen opetushenkilökunta on omaksunut digitalisointuneita työn sisältöjä ja työmenetelmiä.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella digitalisoitumisen nykyistä tilannetta nuorisotyön ja nuorisoalan opetuksessa. Pääasiallisena tehtävänä on selvittää, millä tavalla koulutus tällä hetkellä vastaa nuorisotyön asiantuntijuutta, joka on muuttunut ja muuttuu jatkuvasti digitalisaation haasteiden myötä.

1.1 Nuorisotyön asiantuntemus ja työn sisällöt digitalisoituvassa maailmassa

Nuorisotyön asiantuntemus koskee nuorten elämää ja elämäntähtäjä, joita nuorisotyössä tulisi tuntea ja ymmärtää ja joita digitalisaatio on jo sinällään muuttanut perustavasti. Digitalisaation merkitys nuorten elämäntähtäjäissä ilmenee ennen muuta arkikäytäntöjen muuttumisena. Kommunikaatio ystävien

kanssa on Snapchatin, WhatsAppin, Instagramin ja Facebookin kaltaisten sovellusten kautta välittyntä ja niiden välittämää toimintaa. Tiedonvaihto on nopeaa, ja nuoret saavat toisiinsa yhteyden sukkelasti niin, että esimerkiksi fyysinen kokoontuminen on mahdollista sopia lyhyelläkin varoajalla.

Digitaaliset sovellukset ja alustat ovat myös väylä harrastaa ja toteuttaa itseään, sillä ne tarjoavat runsaasti mahdollisuuksia luovaan toimintaan. Digitalisaation vaikutuksesta nuorten vapaa-aikaan ja arkielämän mielekkyyteen on tehty myös tutkimuksia. Niissä on havaittu, että digitaalisten sovellusten käyttämisen merkitys nuoruuden ja itsensä toteuttamisen tarkoituksiin kasvaa jatkuvasti myös harrastustoimintana. (Esim. Eriksson 2019a; Hakanen ym. 2019.) Myös tuoreesta Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksesta käy ilmi, että digitalisoitumisen vaikutukset arkielämään ovat olleet suuria. Digitaalinen kulttuuri, kuten sosiaalinen media, vie tällä hetkellä suomalaisten aikaa huomattavan paljon enemmän kuin vielä muutama vuosi sitten. Esimerkiksi peräti 45 prosenttia aikuisista käy sosiaalisessa mediassa useammin kuin kerran päivässä. (Tilastokeskus 2019.) Koska digitalisoitumisen kehitys on ollut todella nopeaa, esimerkiksi nuorten vapaa-ajan palveluissa ei ole vielä riittävästi ehditty sisäistää digitaalisten sovellusten potentiaalia luovien harrastusmuotojen kehittämiseksi.

Nuorisotyön asiantuntemuksen ytimenä on teoreettinen ymmärrys nuoruudesta ja sen kehitysvaiheista sekä nuorten elämäntilanteista ja toiminnasta. Nuorisotyössä pitää ymmärtää nuoria myös heidän yhteiskunnallisessa ja kulttuurisessa asemassaan. Koska digitalisaatio on vaikuttanut todella suuresti nuorten arkielämään ja kommunikaatioon ja se muovaa monellakin tavalla nuorten intressejä ja harrastuksia, nuorisotyön yhtenä keskeisenä tehtävänä nähdään tällä hetkellä digitalisaation ja sen vaikutusten ymmärtäminen nuorten ja nuorisotyön kannalta. (Lauha 2019.)

Nuoriin ja nuoruuteen liittyvää asiantuntemusta hyödynnetään eri tavoin erilaisissa nuorisotyön tehtävissä, mutta vielä on olemassa vasta niukasti tietämystä siitä, miten digitalisoitumisen vaikutukset näkyvät nuorisotyössä ja millä tavoilla sen haasteet otetaan siinä huomioon. Digitaaliset menetelmät ovat erilaisia nuorisotyön eri sektoreilla ja ne vaihtelevat sen mukaan, onko kyseessä kulttuurinen nuorisotyö, koulunuorisotyö, etsivä nuorisotyö vai muut tukipalvelut.

Nuorisotyössä nuorten intressit, tarpeet ja elämäntilanteet pyritään ottamaan huomioon toiminnan suunnittelussa ja nuorten tarpeiden huomioiminen on

nuorisotyön keskeisintä ammatillista ja ideologista ydintä. Nuorten kanssa tehdään paljon heitä kiinnostavia, mielekkääseen vapaa-aikaan liittyviä asioita, mutta myös autetaan ja opastetaan vaihteleviin elämäntilanteisiin liittyvissä kysymyksissä sekä ohjataan nuorelle relevantteihin palveluihin. Monissa kunnissa nuorilla itsellään on mahdollisuus vaikuttaa nuorisotyön toimintaan ja sen järjestämiseen. (Esim. Eriksson 2018.)

Digitaalisuuden merkitys kiinnittyy nuorisotyössä pitkälti vapaa-ajan digitalisoitumiseen ja nuorten kohdalla etenkin pelailuun ja pelikulttuurien kehittymiseen. Esimerkiksi nuorisotaloilla on ollut jo pitkään käytössä pelaamisen mahdollistavia laitteita. Laitteistoihin liittyvä digitaalinen teknologia kehittyy jatkuvasti, ja laitteiden hankinnoissa pyritään vastaamaan nuorten mielekkäisiin aktiviteetteihin liittyviin toiveisiin.

Digitaalisuuden merkitys nuorisotyössä on koko Euroopan tasolla voimakkaan kehittymisen vaiheessa ja viime vuosina Euroopan unionissa on luotu ohjeistuksia digitaalisen nuorisotyön kehittämiseksi. Euroopan unionin asettama asiantuntijaryhmä on kiinnittänyt erityistä huomiota sekä nuorten että nuorisotyöntekijöiden digitaalisten taitojen ja osaamisen huomattavaan lisäämiseen. Huomiota halutaan kiinnitettävän myös digitalisoitumisen aiheuttaman yhteiskunnallisen muutoksen ja sen vaikutusten perustavaan ymmärtämiseen. Suosituksissa pidetään tärkeänä sitä, että nuorisotyössä oivalletaan nuorille tuttujen ja itsestään selvien digitaalisten ulottuvuuksien merkityksiä. Monille nuorille esimerkiksi pelikulttuurin erilaiset muodot ovat arjessa itsestään selviä ja niiden perustalle voi luoda monenlaisia oppimisen, osallistumisen ja yhteiskunnallisen osallisuuden väyliä ja kanavia. (Developing digital youth work 2018.)

Yhteiskunnallisen palvelujärjestelmän toiminta on kuitenkin ihmistyötä ja se perustuu asiakkaiden kohtaamiselle, jolloin kasvokkainen asiakastyö näyttäytyy keskeisenä työn sisältönä ja asiantuntemuksen alueena. Digitaalisten sovellusten ei odotetaakaan kokonaan korvaavan asiakkaiden kohtaamista fyysisesti samassa tilassa ja varsinkin esimerkiksi haavoittuvien ryhmien kohdalla kasvokkainen kohtaaminen on työn olennaisinta ydintä. Nuorisotyössä se on erittäin tärkeää ennen muuta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tukemisessa. (Esim. Pohjola 2009; Laitinen & Kempainen 2010; Aaltonen & Kivijärvi 2017; ks. myös Kinnunen ym. 2019.)

Useilla nuorten palvelusektoreilla, kuten etsivässä nuorisotyössä, nuorten yksilöllinen tukeminen on olennainen työn ja sen osaamisen ja hallinnan elementti

eikä digitaalisten sovellusten voida näiden ammattisisältöjen piirissä välttämättä ajatella korvaavan kasvotusten tapahtuvia asiakaskohtaamisia. Jotkut nuorisoalan ammattilaiset jopa kokevat, ettei digitaalisuuden kehittäminen omassa työssä ole ollenkaan relevanttia. (Helenius 2018.) Nuorten omia näkemyksiä luotaavissa tutkimuksissa on toki ilmennyt, että tukea kaipaavat nuoret tarvitsevat juuri kuuntelevaa aikuista, joka on kiinnostunut heidän yksilöllisistä elämäntilanteistaan (esim. Miettinen & Pöyry 2015; Eriksson 2017). Kasvotusten tapahtuva kohtaamistyö on nuorisotyön ydintä ja digitaalisten palveluiden katsotaan täydentävän nuorten palvelutarjontaa, mutta sen ei nähdä olevan niillä korvattavissa (esim. Aaltonen 2016).

Tutkimusten mukaan digitaaliseen ja teknologiseen kehitykseen suhtaudutaan nuorisoalalla kuitenkin varsin avoimesti (Lauha 2018). Alalla nähdään tarvetta esimerkiksi nuorille tarjottavien palveluiden monipuolistamiseen digitaalisten sovellusten ja niiden käyttötapojen kehittämisen kautta (esim. Helenius 2018). Digitaalisuuden laajemman kehittämisen riskeiksi nuorisotyön kannalta katsotaan eurooppalaisessa mittakaavassa kuitenkin nuorisotyöntekijöiden ja nuorisoalan henkilökunnan heikot tietotekniset taidot (Developing digital youth work 2018). Nuorisotyöntekijöiden digitaalisten taitojen kehittäminen on noussut esiin muissakin kansainvälisissä tutkimusyhteisöissä (esim. Kiviniemi & Kriauciunas 2016).

Nuorisotyön digitalisaatiota koskeva tutkimuskeskustelu on vielä nuorta. Monet sitä koskevat argumentit keskittyvät digitalisaation kokonaisvaltaisiin muutoksiin ja niiden asettamiin haasteisiin nuorisotyössä. Nuorisotyöltä vaaditaan reaktiivisuutta digitalisaation vaikutuksiin nähden, sillä se on muuttanut nuorten elämää niin voimakkaasti. Nuorten asemaa digitaalisessa nykykulttuurissa tulisi ymmärtää niin, että nuorta voidaan tarvittaessa tukea digitalisoituvassa yhteiskunnassa (Lauha 2019). Samalla olisi huomioitava kehityksen nopeus ja sen mullistavat vaikutukset työnkuviin.

1.2 Digitaalisuus ja nuorisotyön koulutussisällöt

Digitaalisuuden huomiointia nuorisotyöntekijäksi johtavien tutkintojen koulutussisällöissä ei ole vielä liiemmästi tutkittu Suomessa eikä kansainvälisesti. Sen sijaan peruskoulun työmuotoja ja opetusta on tutkittu digitaalisen muutoksen kannalta tuoreessa selvityksessä (Tanhua-Piironen ym. 2019). Ammat-

tikorkeakoulujen nuorisotyön koulutuslinjojen ja niiden sisältöjen kohdalla on olemassa paljon vaihtelua EU-maiden tasolla ja ainakin Suomessa nuorisotyön kytkös sosiaalityöhön on vaikuttanut koulutusalan muotoutumiseen. Nuorisotyön eriytyminen omaksi ammattialakseen sosiaalityön alueelta on ollut hidas, ammatillistumiseen ja ammatillistumisen politiikkaan liittyvä prosessi (Pohjola 2009). Nuorisotyö liittyy edelleenkin vaikeassa asemassa olevien nuorten tukemiseen niin sektoreittain kuin työn sisällölliseltäkin kannalta, jolloin sen kytkös sosiaalityöhön muokkaa voimakkaasti nuorisoalan asiantuntemusta. Nuorten kulttuuri- ja vapaa-ajan toiminta on kuitenkin vahvistunut ja ammatillistunut nuorisotyön alueena nopeasti ja vaikuttanut siten koko ammattialan professionalisoitumiseen. (Esim. Soanjärvi 2011.)

Koulutuksen kentillä tämä näkyy vielä kirjavuutena ja ainakin eurooppalaisella tasolla koulutusten sisällöt ja kytkökset muihin ammattialoihin, kuten sosiaalityöhön, vaihtelevat hyvin paljon. (Esim. Pantzar 2018.) Eri kytkökset myös asettavat koulutukselle erilaisia vaatimuksia, sillä digitaalisuuden merkitys suhteessa nuorisotyöhön vaihtelee eri palvelusektoreilla. Myös määritelmät sen suhteen, mitä nuorisotyöntekijän digitaaliset taidot ovat ja mitä niiden pitäisi olla, vaihtelevat. Digitaalisilla taidoilla on erilaista sisällöllistä merkitystä kulttuuri- ja vapaa-ajan toiminnassa kuin erityistä tukea tarvitsevien nuorten palveluissa. Esimerkiksi etsivässä nuorisotyössä monialainen verkostotyö eri palvelusektorien välillä asettaa työlle erilaisia nuorten kohtaamiseen ja sujuvaan tiedonvaihtoon liittyviä vaatimuksia.

Oppimismenetelmät sekä oppimisen organisointia ja tukemista koskevat työmenetelmät ovat nykyisin digitaalisesti hyvin kehittyneitä. Verkkoperustainen työskentely on ajettu sisään korkeakouluissa esimerkiksi erilaisten oppimisalustojen innovoinnin myötä. Alustojen avulla opiskelijat ja opettajat voivat kommunikoida sekä jakaa tietoa ja oppimateriaalia keskenään. Lisäksi verkkoperustaista opiskelua kehitetään huimaa vauhtia, ja tietoverkkojen välityksellä on mahdollista suorittaa jo kokonaisia tutkinnon osia.

Koulutuksen alueella digitaalinen muutos kytkeytyy tällä hetkellä ainakin tietoliikenteen ja tiedonvälityksen infrastruktuurin kehittymiseen. Digitaalisen teknologian osaamisen vaatimukset opettajilla ja opiskelijoilla liittyvät paitsi infrastruktuurin hallitsemiseen myös opiskelu- ja opetustaitoihin. Digitaalisen teknologian, kuten oppimisalustojen, käyttö ja hallinta on nivelletty osaksi opiskelutaitoja, mikä samalla perustelee ja legitimoii digitaalisten taitojen hallinnan

vaatimuksia niin opiskelijoiden kuin opettajienkin kohdalla. Nämä muutokset ovat koskeneet koko korkeakoulusektoria. Ammatillisessa opistoasteen koulutuksessa oppimisalustoja ei liene laajemmin tai systemaattisemmin käytössä, vaan digitaalisen teknologian hyödyntäminen opetuksessa vaihtelee paljon aloittain.

Perus- ja ammatillisessa koulutuksessa on käytössä tietojärjestelmä, jonka kautta välitetään tietoa opiskelijoiden, huoltajien ja opettajien välillä. Kehitys on osa laajempaa yhteiskunnallista muutosta, jossa yksilölle asetetaan teknologian hallintaan liittyviä vaatimuksia yhteiskunnassa selviytymiseksi. Puhutaan erityisestä teknologisesta imperatiivista, jonka puitteissa digitaalisen teknologian hallinnan taidot on asetettu kansalaisia yleisesti koskevaksi vaatimukseksi. (Esim. Thomas 2011.)

Tutkimuksessa selvitetään, miten nuorisotyön opetuksen ja koulutuksen sisällöissä tällä hetkellä huomioidaan digitaalisen teknologian osaamisen, digitaalisten taitojen ja digitaalisuuden merkitys. Tutkimuksessa tarkastellaan myös, miten tulevia nuorisoalan ammattilaisia ohjataan ottamaan digitaalisuus huomioon työssään ja työnkuvassaan, kehittämään digitaalisia työmenetelmiä nuorisotyössä sekä ottamaan huomioon myös digitaalisten aktiviteettien ympärille muodostuneet nuorten toimintakulttuurit.

Näiden kysymysten tarkastelemiseksi analysoidaan ammattikorkeakoulujen ja ammattiopistojen nuorisotyön opetuksessa digitaalisuutta hallitsevan tai siitä vastaavan opetushenkilökunnan haastattelupuhetta sekä nuorisoalan ammatteihin johtavien tutkintojen opetussuunnitelmia. Tutkimus tuottaa tuoretta tietoa siitä, miten digitaalisuus on huomioitu nykyaikaisessa nuorisotyön opetuksessa, kun nuorisotyöntekijöillä paineet digitaalisten työmuotojen ja -sisältöjen kehittämiseksi ovat olleet jo pitkään olemassa. Tutkimus on toteutettu Digitaalisen nuorisotyön osaamiskeskus Verken toimeksiannosta.

1.3 Aineistonkeruu ja tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessa noudatetaan laadullisia tutkimusmenetelmiä, jotka tuottavat rikasta tietoa käsiteltävästä ilmiöstä. Sosiologiassa menetelmien tuottamassa tiedossa ei ole niinkään kyse ilmiöiden yleisyydestä kuin syvemmästä ymmärryksestä niiden yhteiskunnallisesta rakentumisesta. (Esim. Silverman 2001;

Alasuutari 2007.) Myös tässä tutkimuksessa on tärkeää tarkastella digitalisoitumisen ilmiötä yhteiskunnallisessa kontekstissaan eli kytkeytyneenä nuorisotyön palvelujärjestelmän ammattikuviin ja koulutusjärjestelmään.

Laadullisissa tutkimusmenetelmissä on pitkälti kyse merkityksenannon tarkastelusta erilaisissa puheissa, teksteissä ja diskursseissa. Tarkastelu paljastaa paljon siitä, mitä merkityksiä erilaisille ilmiöille annetaan ja miten ilmiöt ymmärretään elämäntäytännöissä ja yhteiskunnassa (esim. Alasuutari 1993).

Tutkimuksessa tarkastellaan nuorisotyön ammattiin valmistavan koulutuksen opetus- ja koulutussisältöjä analysoiden niiden virallisia opetussuunnitelmia sekä digitaalisista opetussisällöistä vastaavien lehtoreiden ja muun opetushenkilökunnan haastattelupuheita. Opetushenkilökunnan haastatteluja kerättiin eri puolilla Suomea viisi kappaletta huhtikuun ja toukokuun välisenä aikana vuonna 2019. Haastattelut kestivät tunnista kahteen tuntiin. Haastateltavista kaksi oli naisia ja kolme miehiä. Haastattelut nauhoitettiin digitaalisella Olympus-nauhurilla.

Haastatteluissa keskusteltiin opetuksen sisällöistä sen kannalta, miten digitaalisuuden merkitys on vaikuttanut opetukseen sisällöllisesti ja millä tavoin tulevia nuorisoalan työntekijöitä tällä hetkellä opetetaan kohtaamaan digitaalisuuden haasteita nuorten kanssa tehtävässä työssä.

Haastatteluissa tuotettiin monipuolista tietoa siitä, miten digitaalisuus on huomioitu opetuksessa liittyen nuorisotyöntekijän toimenkuvaan, työn ammatillisiin sisältöihin sekä siihen asiantuntemukseen, joka koskee nuorten toimintaa, vapaa-aikaa ja sen ohjausta, nuorten välistä vuorovaikutusta ja nuorisokulttuurireja sekä nuorten ammatillista kohtaamista.

Haastatteluissa kartoitettiin myös nuorisotyöntekijöiden digitaaliin taitoihin liittyvien haasteiden vaikutusta nuorisotyön opetussisällöissä, sillä esimerkiksi kansainvälisten selvitysten perusteella digitaalisen nuorisotyön kehittäminen on monilla työpaikoilla kiinni työntekijöiden teknisistä taidoista. Samalla kysyttiin, millaisia ammatillisen kehittymisen tarpeita haastateltava koki itsellään olevan työssään nuorisotyön digitalisoitumisen kannalta.

Haastattelukysymykset koskivat myös sitä, miten oppilaitosten työkalutuurien tasolla digitaalisten taitojen hallinta on otettu huomioon osana opetusta ja nuo-

risotyön sisältöjen opettamista. Opettajien näkemyksiä kartoitettiin myös sen suhteen, koettiinko digitaalisten opetussisältöjen olevan riittävän huomioitu ja oppilaitoksen nuorisotyötä ja nuorisolaia koskevassa opetussuunnitelmassa. Opetuksen digitalisoitumista tutkittiin myös tarkastelemalla kahdeksan eri oppilaitoksen opetussuunnitelmia siltä kannalta, millä tavalla digitalisoituminen on otettu niissä huomioon.

Tutkimuksen aineiston analyysimenetelmänä käytetään kielenanalyttisiä menetelmiä. Haastatteluaineistoa ja tekstiaineistoa on tarkoituksenmukaista tarkastella fokalisaatioanalyysin ja jäsenkategoria-analyysin avulla, sillä tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa yksittäisten asiantuntijoiden nuorisotyön digitalisoitumiselle antamista merkityksistä sekä asioista, joita he pitävät digitalisoitumisessa keskeisinä suhteissa nuorisotyöhön. Näitä elementtejä tarkastellaan hyödyntämällä ensinnäkin fokalisaatio- eli näkökulma-analyysin menetelmää, jonka avulla on mahdollista eritellä yksilöiden ilmiöihin liittämiä näkökulmia ja merkitykokonaisuuksia.

Tekstiä tarkastellaan sen perusteella, millaiset asiat saavat painoarvoa haastattelupuhunnassa ja millaisessa valossa asiat tuodaan esiin. Fokalisaatioanalyysissa ollaan kiinnostuneita siitä, millaisessa perspektiivissä asioita esitetään tekstissä tai puheessa ja mitä se kertoo puhujan suhteesta todellisuuteen. (Esim. Törrönen 2005.) Etenkin arvojen ja asenteiden tutkimuksessa fokalisaatioanalyysi on relevantti, sillä sen avulla on mahdollista tarkastella, millaisia tunteita ja ajatuksia erilaiset puheenaiheet herättävät.

Jäsenkategoria-analyysin avulla tutkimuksessa tarkastellaan sosiaalisia luokituksia, joita puhuja tai toimija asemoi asioille ja ilmiöille. Jäsenkategoria-analyysissa on mahdollista tarkastella tekstissä ja puheessa rakentuvia valtasuhteita. Siinä voi kiinnittää huomiota luokitusten keskinäisiin valta-asemiin, kuten tiettyjen luokitusten hallitsevuuteen niiden sosiaalisissa ja kulttuurisissa konteksteissa. (Esim. Jokinen ym. 2018.) Kun näkökulma-analyysissa puhetta ja tekstiä tutkitaan sen kannalta, millaisia arvoja ja asenteita ilmiöihin liittyy puhujan antaessa ilmiöille merkityksiä tietyistä näkökulmista, jäsenkategoria-analyysin avulla tarkastellaan sosiaalisten luokitusten keskinäisiä suhteita ja valtasuhteita. Valtasuhteita koskeva tekstianalyysi liittyy teoreettisesti kriittisen diskurssianalyysin (critical discourse analysis) alueelle. Tällöin tarkastelun keskeisenä kohteena ovat diskurssien keskinäinen järjestys, tiettyjen diskurssien hallitsevuus suhteessa muihin diskursseihin sekä diskurssien väliset jännitteet ja kamppailu vallasta. (Esim. Fairclough 1992.)

Analysoimalla aineistoa näillä menetelmillä tuotetaan yksityiskohtaista ja eriteltyä tietoa siitä, miten digitalisoituminen ymmärretään ja miten sitä hallitaan nuorisoalan opetustyössä ilmiönä, joka vaikuttaa mullistavasti ja kokonaisvaltaisesti itse nuorisotyöhön ammattitoimintana. Menetelmien avulla on mahdollista tutkia, millainen painoarvo digitaalisuuden hallinnalla on nuorisotyön ammattilaisuuteen tähtäävässä opetuksessa myös sen virallisella, hallinnollisella tasolla ja opetushenkilökunnan muodostamien työkalutuurien tasolla.

2 DIGITAALISUUS NUORISOTYÖN OPETUKSESSA – SISÄLLÖLLINEN JA VÄLINEELLINEN TASO

Digitaalisuudesta opetuksessa vastaavien lehtoreiden ja opetushenkilökunnan haastattelupuheiden perusteella kävi ilmi, että nuorisotyön opetuksen digitaaliset sisällöt vaihtelevat paljon oppilaitoskohtaisesti. Kurssien sisällöt ja suorittamisen tavat ovat hyvinkin erilaisia eri puolilla maata toimivissa oppilaitoksissa ja opetuskokonaisuuksissa.

Digitaalisuutta opetuksessa koskevassa haastattelupuheessa esiintyi kaksi keskeistä ulottuvuutta. Yhtäältä siihen kytkettiin digitaalisiin opetusmuotoihin ja -malleihin liittyvä taso. Sillä viitataan esimerkiksi verkko-opetuksen ja videoneuvotteluiden rooliin kurssien ja opetuskokonaisuuksien suorittamisessa sekä itse opetustapahtumissa. Jatkossa tutkimuksessa puhutaan välineellisestä tasosta, kun viitataan digitaalisiin opetusvälineisiin ja opettamisen metodeihin digitaalisten välineiden käyttönä.

Toisaalta digitaalisuudesta opetuksessa puhuttaessa viitattiin varsinaisiin opetus sisältöihin. Niitä ovat esimerkiksi pelitoiminnallisuuteen liittyvät kurssit, joiden tarkoituksena on opettaa nuorisoalan opiskelijoita soveltamaan pelitoiminnallisia menetelmiä nuorten ohjaus- ja tukemistyössä. Kun näihin nuorisotyön opetuksen sisällöllisiin ulottuvuuksiin viitataan digitalisoitumisen kontekstissa, tutkimuksessa puhutaan tästedes sisällöllisestä tasosta.

Digitaalisuuden välineellinen ja sisällöllinen taso nivoutuivat haastattelupuheissa jatkuvasti yhteen. Välillä ne jouduttiin erottamaan haastattelujen aikana eksplisiittisesti toisistaan niin, että ne ymmärrettiin kokonaan erillisiksi ulottuvuuksiksi opetustoiminnassa. Käytännössä se, miten digitaalisuus opetuksessa ylipäänsä ymmärrettiin, vaati siis haastattelujen kuluessa useita tarkennuksia.

Näiden kahden eri ulottuvuuden nivoutuminen yhteen osoittaa, että digitaalisuuden merkitys nuorisoalalla on tärkeää jo alan ammattitoiminnan sisällönkin kannalta, mutta samanaikaisesti digitaalisuus mullistaa opetusmenetelmiä kaikilla aloilla. Tutkimuksen puitteissa haastateltiin myös opettajaa, jonka roolina oli valmentaa koko oppilaitoksen opetushenkilökuntaa omaksumaan digitaalisia opetusmenetelmiä ja käyttämään erilaisia digitaalisia välineitä opetustoiminnassa.

Tämä haastattelu johti ajatukseen monitahoisuudesta sen suhteen, mitä opetuksen digitaalisuus tällä hetkellä merkitsee koko opetusjärjestelmän kontekstissa. Digitaalisuus opetuksessa liittyy hyvin pitkälti digitaaliseen infrastruktuuriin, eli tietoverkkojen ja sovellusten toimintaan, opetushenkilöstöä koskeviin yhteisiin tietojärjestelmiin, jotka voivat olla käytössä valtakunnallisestikin sekä tekniseen välineistöön ja työtiloihin, kuten oppimiskeskuksiin, jotka ovat opiskelijoiden erillisiä työskentelytiloja teknisine fasiliteetteineen. Lisäksi digitaalisuus opetuksessa liittyy keskeisesti opettajien tietoihin digitaalisista opetusmenetelmistä ja taitoihin soveltaa niitä myös itse, kuten erilaisten oppimisalustojen käyttöön.

Haastateltavat puhuivat paljon näistä seikoista kuvatessaan opetuksen digitaalisia sisältöjä. Jotkut haastateltaviksi halunneet olivat jo lähtökohtaisesti oppilaitoksessaan niitä henkilöitä, joiden erityisosaamiseen digitaaliset opetusmenetelmät ja niiden välineistön hallinta kuuluvat, vaikka he toimivat opetusala-kohtaisesti nuorisotyöhön valmistavien tutkintojen lehtoraateissa. Opetuksen kentällä digitaalisuuden merkitykset liittyvätkin ennen muuta infrastruktuuriin ja opetushenkilökunnan taitovaatimukseen (esim. Twining ym. 2013; Gibson ym. 2015; Melvin 2017). Nuorisotyön opetukseen digitaalisten sisältöjen ja menetelmien hallinta asettaa kuitenkin erityisiä vaatimuksia: nuorten parissa työskenteleviltä ammattilaisilta vaaditaan juuri nuorten digitaalisen maailman ja sen kulttuurisen merkityksen ymmärtämistä sekä taitoja toimia digitaalisissa kulttuureissa myös teknisesti.

Haastattelupuheiden perusteella vaikutti siltä, että nämä digitaalisuuden omaksumista koskevat kaksitasoiset, sekä välineelliset että sisällölliset, vaatimukset tuottavat myös ristiriitoja tilanteen kokonaisvaltaiselle hallinnalle. Syynä ristiriidoille on pitkälti historiallinen tilanne digitaalisuuden mullistavassa vaikutuksessa. Digitalisoituminen on parhaillaan käynnissä laajasti globaalilta perustalta ja se läpäisee monia alueita yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti, joten vaikutukset myös työelämässä ovat voimakkaita. Koska digitalisoituminen on varsinkin viimeisten vuosien aikana ollut nopeaa, työelämän eri aloilla ollaan sen suhteen vaihtelevissa tilanteissa eivätkä kaikki ole ennättäneet omaksua kiihvasta muutostahtia. Tämä oli yksi keskeisimmistä haastatteluissa esiin tulleista vaikutuksista, joka digitalisoitumisella on ollut oppilaitosten opetuskulttuureihin. Vaatimus omaksua nopeaan tahtiin muutoksia, jotka liittyvät opetuksen välineisiin ja usein myös sisältöihin, on tuottanut monelle vaikeuksia ja siten aiheuttanut myös muutosvastarintaa.

Nuorisotyön opetuksen kannalta digitaaliset sisällöt kytkeytyvät hyvin pitkälle oppilaitoksen viralliseen opetussuunnitelmaan sekä mahdollisuuksiin suunnitella ja varioida opetusta sen puitteissa. Monissa oppilaitoksissa opetussuunnitelma eli OPS muodostaa lähinnä väljät raamit opetuksen käytännölliselle suunnittelulle. Opettajilla on paljon mahdollisuuksia suunnitella kursseihinsa myös digitaalisia sisältöjä tai innovoida kurssien sisälle digitaalisia suorittamisen tapoja ja vaihtoehtoja.

Haastattelujen perusteella oli kuitenkin yllättävää havaita, että digitaalisten opetussisältöjen rooli nuorisotyön opetuksessa on opinto- ja kurssikokonaisuuksien tasolla edelleen verrattain vähäistä ja että huomio on lähinnä digitaalisissa opetusmenetelmissä ja opiskelijoilta vaadittavassa luovuudessa digitaalisten menetelmien käytössä. Esimerkiksi pelitoiminnallisuuteen liittyviä kurseja ei järjestetä kuin muutamassa nuorisotyöhön valmentavassa oppilaitoksessa. Jotkut opettajat kuitenkin näkivät keskeisenä sen, että mikäli opiskelijalla on opintojensa puitteissa ylipäättään mahdollisuus innovoida digitaalisten sovellusten käyttötapoja ja suorittaa tiettyjä kurseja sovelluksia käyttämällä, hän tulee työelämässäänkin nuorten parissa työskennellessään osaamaan näitä asioita eri mitakaavassa kuin sellainen, joka on halunnut aina suorittaa opintonsa kynällä ja paperilla.

Poikkeuksena oli kuitenkin mediakasvatus, joka kytkeytyy sisällöllisesti digitaalisten kulttuurien ja digitalisoitumisen ymmärtämiseen nuorten elämässä ja kulttuurisella tasolla. Näyttääkin siis siltä, että digitalisoitumisen teoreettisia alueita painotetaan korkeakouluopinnoissa tällä hetkellä vähintään yhtä paljon kuin nuorisotyön digitaalisuuteen käytännöllisellä tasolla tähtäävää ammatillista koulutusta. Kuitenkin myös ammattiopisto-opetuksessa esimerkiksi mediakasvatuksen teoreettisempaa roolia käytännön nuorisotyössä saatetaan painottaa hyvinkin paljon.

Syynä tilanteen kirjavuuteen ja paikoin ristiriitaisuuteenkin eri oppilaitosasteilla lienee ennen muuta se, että digitalisoitumiseen liittyvä sukupolvimurros on juuri nyt käsillä myös nuorisotyön opetuksessa. Kaikki eivät hallitse digitaalisia taitoja eivätkä digitalisoitumiseen liittyviä kulttuurisia muutoksia ja riskejä vielä siinä määrin, että opetussuunnitelmia olisi voitu systematisoida kautta linjan vastaamaan digitaalisuuden kehitystä. Sukupolvimurros on samankaltainen sekä korkeakouluissa että ammattiopistoissa – kaikkien ammattitaito ei tällä hetkellä riitä valmentamaan opiskelijoita digitaalisia ammatti- ja työelämäsältöjä varten.

2.1 Nuorisotyön digitaaliset sisällöt ja niiden opettaminen

Nuorisotyö on nuorten palvelua, ja sitä tehdään sivistystoimi- ja sosiaalialalla. Nuorisotyötä tehdään hyvin erilaisissa organisaatioissa, tiloissa ja paikoissa, kuten kuntien sosiaalitoimessa, kouluissa ja nuorisotaloilla. Nuorisotyön osaamisalueet voivat eri ammattilaisilla ja eri paikkakunnilla vaihdella hyvinkin paljon. Kun suurimmissa kaupungeissa nuorisotyön ala on ammatillisesti pitkälti eriytynyttä esimerkiksi kulttuurisen työn tai sosiaalialan työn alueille, pienissä kunnissa yksi nuorisotyöntekijä toimii nuorten kanssa useammilla sektoreilla. (Mm. Eriksson 2018.) Nuorisotyöntekijän ammattikuva vaihtelee paljon riippuen siitä, tekeekö hän liikkuvaa, kuten kauppakeskusnuorisotyötä, etsivää nuorisotyötä, nuoriso- ja perhetyötä päihdehuollossa vai vapaa-ajan ohjausta.

Nuoret toimivat kuitenkin hyvin pitkälti digitaalisissa yhteisöissä ja kulttuureissa, ja heidän vapaa-aikansa on vahvasti digitalisoitunutta (esim. Merikivi ym. 2016; myös Hakanen ym. 2019). Nuorisotyön on ollut vastattava nopeasti tähän kulttuuriseen muutokseen liittyvään haasteeseen. Konsoli- ja verkkopelit, puhelinsovellukset ja sosiaalinen media vievät erittäin suuren osan nuorten vapaa-ajasta. Nuorisotyöntekijän tulee olla perehtynyt näihin nuorten kulttuureihin. Monet nuorille keskeiset viralliset palvelut ovat verkossa, ja nuorten tarpeisiin vastaavia digitaalisia palvelusovelluksia, kuten tuki- ja neuvontapalveluja, kehitetään jatkuvasti (esim. Eriksson & Tuuva-Hongisto 2019). Nuorisotyön töihin ja ammattikuviin kehitys heijastuu voimakkaina vaatimuksina hallita digitaalinen maailma.

Se vaikuttaa suoraan nuorisotyöntekijöiden ammattitaitovaatimuksiin ja luo paineita niitä vastaavaan koulutukseen. Ammattitaitovaatimusten yhtäkkinen muuttuminen vastaamaan kulttuurin ja yhteiskunnan digitalisoitumista tuli mainituksi monessakin haastattelussa nopeana ja mullistavana muutoksena, joka on vaikuttanut monella tavalla opetuksen sisältöön.

H: Onks sillä niinkun kun maailma on muuttunu ni erityisesti tässä nuorisoalan opetuksessa mikä olisi huomioitava sit näitten muutosten myötä?

O: Tietysti nyt en osaa.. nyt tulee vähän tämmönen oma mielipidevastaus

H: Ihan ookoo sekin

*O: Nuorethan on niitä et kun tulee joku uus teknologia, uus sovel-
lus. Nuoret ottaa sen ensimmäisenä käyttöön. Mä otan esimerkin,
Facebook tuli Suomeen ei me viiskymppiset otettu sitä käyttöön
vaan varmaan yliopistoopiskelijat otti. Samoin kun instagramit,
snapchatit. Youtube sukupolvi.. emmä oo sitä ottanu käyttöön
vaan meidän nuoret on ottanu sen käyttöön. Ja sieltä mä tuun sit
sitä kautta opetukseen, et kyllä meidän pitää olla hereillä näihin
uusiin sovelluksiin ja uusiin villityksiin vois näinkin sanoo, et me ol-
laan ajan hermolla. Koska meidän opiskelijat, kun ne menee töi-
hin, ni ne tekee näiden asioiden kans töitä nuorten kanssa. Joka
liittyy digitaalisuuteen ja teknologiaan niin oppilaitoksen näkökul-
masta olla aallon harjalla tässä asiassa. Ni en mä tiedä, me yri-
tämme olla mutta ja me luullaan et me ollaan, mutta voi olla että
me ei täysin olla. Me tullaan pikkusen perässä joka tapauksessa.*

*H: Joo. Okei. eli sä koet, että tää nuoriso menee jossakin jo omis-
sa sfääreissään siinä suhteessa?*

*O: Teknologian näkökulmasta ne on meitä edellä, ja semmoi-
sessa näppärydessä. (Opettaja, ammattiopisto 23.4.2019.)*

*O: Mä en oo yhtään varma oonko mä ees oikee ihminen opet-
taa näitä aiheita, koska tää digitalisaatio on vähän sellanen, et
tulee koko ajan olo, et myös mun pitäs olla jotenkin niinkun 20
vuotta edellä muita, et mä vois in opettaa ja sit aina mieltii et
kun se kehittyy niin hirveetä kyytiä, ja tuntuu jotenki et siinä, jos
missä ni sanotaan aina, et aa toi on menneen talven lumia tom-
monen menetelmä, et pitäs olla jotakin raikkaita uusia juttuja.
(Lehtori, ammattikorkeakoulu 4.4.2019.)*

Digitalisoitumisen koettu perustavuus ja nopeus tulivat ilmi haastatteluissa sitä kuvaavissa eläväsissä ja vivahteikkaissa metaforissa, kuten muutoksen tulo ”yhtenä rysäyksenä”, jonka jäljiltä moni on ”pudonnut kyydistä”. Opettajien mukaan muutoksen nopeus ei ole kohdannut vain nuoria tukemaan koulutettuja nuorisotyöntekijöitä ja heitä valmentamaan veloitettua opetushenkilökuntaa, vaan myös nuoria itseään.

O: Niin, ja varmaan ne sellaiset aika paineistavatkin asiat mikä meidän nykyiselle nuorten sukupolvelle on, että heille oletetaan, että he on sellainen diginatiivisukupolvi, jotka aina taitaa kaiken, ja sit siellä joka vuosikurssilla on aina joku joka olettaa että mua nolottaa, mutta mä en oo itse koskaan harrastanut pelaamista, ja sit ne kokee sen semmosena, että kaikkien nuorisotyöntekijöiden tarttee tai nuorisoalan ihmisten oletetaan tietävän miten joku peli toimii tai miten pelataan jotain. Ja se voi olla yleissivistävää, että sä voit ehkä keskustellakin jostain, jos sä tiedät jostain pelimaailmasta, mutta ei kai se voi olla oletus että nuorten pitää kaikesta olla kiinnostuneita. Tai voi olla kaikesta kiinnostuneita, mutta että kaikki osais ton valmiiksi. Et tämmös-tä mä itse havainnoin, että se ahdistaa osaa, että oletetaan että he tietää ton kaiken valmiiksi.

H: Joo siinä varmaan täytyy tietynlaisella pinnalla koettaa luovia sen kanssa että

O: Kyllä, ja mä yritän sen aina heillä kääntää positiiviseksi, että se sama on varmaan siellä kohderyhmissäkin, että siellä ei kaikkia kiinnosta pelaaminen, että se voi olla hyväkin lähestymistapa nuoriin. (Lehtori, ammattikorkeakoulu 4.4.2019.)

Paitsi nuorisoalan opiskelijoissa myös nuorisotyön asiakaskunnassa eli nuoris-
sa itsessään voi olla paljon niitä, joiden digitaaliset taidot ovat erittäin hyvät.
He kuuluvat ikänsä puolesta ”diginatiiveihin” eli niihin, jotka ovat syntyneet
digitaaliseen kulttuuriin ja joille esimerkiksi verkkopelaamiseen liittyvät taidot
ovat alkaneet karttua jo varhaisessa lapsuudessa (esim. Thomas 2011). Kuiten-
kin monet nuorisoalan opiskelijat ja nuoret asiakkaat eivät halua olla mukana
digitaalisessa muutoksessa tai hypetyksessä, vaan he pitävät tärkeänä mahdolli-
suutta opetella asioita kirjoista ja kansista perinteiseen tapaan tai pitävät omas-
sa arjessaan ja elämässään muita arvoja ja taitoja tärkeämpinä. Myös opetuksen
digitaalisista sisällöistä vastuussa olevat opettajat näkevät kriittisyyden tärkeänä
kulttuurin ja yhteiskunnan digitalisoitumisen suhteen, mutta kuitenkin pitävät
digitaalisessa kehityksessä mukana kulkemista tällä hetkellä olennaisena nuor-
isotyön opetuksessa.

Digitaalisten opetussisältöjen tärkeys on opettajien mukaan merkinnyt sen oi-
valtamista, että digitaalinen sovellusympäristö on jo sinänsä helpottanut paljon
asioiden oppimista ja omaksumista. YouTubessa julkaistut tavaroitten kokoa-

misessa opastavat videot, joissa näytetään kokoamistapahtuma kuva kuvalta, tai opasvideot kansallispuistoissa liikkumiseen ovat helpottaneet paljon esimerkiksi nuorisotyön seikkailukasvatuksen opetusta.

Kun haastattelupuheissa mainittiin nuorisotyön opetuksen digitaalisia sisältöjä, viitattiin ensinnäkin laajaan kirjoon digitaalisia toimintoja apuna ja oppaina erilaisiin aktiviteetteihin, jotka helpottavat eri tilanteissa selviytymistä. Nuorisotyön opinnoissa opetussisällöissä hyödynnetään siten digitaalisuutta muun muassa apuvälineiden tasolla. Tällöin niiden käyttö niveltyy luontevasti osaksi opiskelijoiden tulevia ammatillisia vaatimuksia käyttäen digitaalisia sovelluksia luovasti nuorten kanssa toimiessaan ja samalla opastaa nuoria käyttämään välineitä luovasti omassa arjessaan.

Toiseksi nuorisotyön opetuksen digitaalisten sisältöjen rooli liittyy keskeisesti nuorten digitaalisiin kulttuureihin, kuten pelitoiminnallisuuteen. Kulttuurisen nuorisotyön ammattiosaamista on erityinen pelipedagogiikka, joka joissakin oppilaitoksissa jo sisältyy opetussuunnitelmaan. Pelipedagogiset taidot tarkoittavat taitoja ja kykyjä toimia teknisesti ja luovasti nuorten pelimaailmoissa. Se tarkoittaa laitteistojen teknistä ymmärtämistä ja taitoa asentaa tekniikkaa käyttövalmiiksi, mutta myös itse pelimaailmaa ja pelaamista tulee ymmärtää niin, että osaa mennä mukaan niiden logiikkaan, koska sillä on paljon merkitystä nuorten kanssa toimiessa.

Pelipedagogiikkaan liittyy myös tavoite osata käyttää pelaamisen logiikkaa silloin, kun nuoria ohjataan käyttämään hyödyllisiä ja arjessa selviytymistä auttavia sovelluspalveluja ja kehitetään toimintamuotoja niiden ympärille. Pelaamisen logiikkaa hyödyntävät verkkosovellukset on osoitettu hyviksi välineiksi esimerkiksi nuorille suunnatuissa tukipalveluissa, kuten työelämä- ja koulutuspolkujen suunnittelussa (esim. Eriksson 2019b). Tämä ulottuvuus nuorisotyön opetuksen digitaalisissa sisällöissä on yksi keskeisimmistä opetuksen kehittämisen alueista, kuten lehtori mainitsee seuraavassa.

H: Meillä siinä nuoren kohtaamisen kurssissa ni on chattityö, mikä mun mielestä on älyttömän hyvä. Ja siinä on selvästi heränny meidän opiskelijoille näkemyksiä siitä et se vois olla itseasiassa tämmönen verkossa toimiva työ myös heidän tulevaa työntekenttä. (xxx) mut siis tarve niille palveluille ihan varmasti laajenee ja nyt on aika hyviä näyttöjä et se kaikki sekasin chatit ja muut saa sit näitä nuoria oikeesti sinne linjoille ja on pula

niistä työntekijöistä ja näkisin et varmaan jopa sellasia uudistuksia meidän pitäis mieltä et kun meillä on vapaaehtoistyön osio, niin et yrittäis myös sinne saada tavallaan niitä vaihtoehtoja et se ei ois aina välttämättä se perinteinen vapaaehtoistyö mitä teet vaan se vois olla myös päivystämistä sekasin chatiss , et ensin kävis sen koulutuksen ja sit ois tämmösessä. Et tällasia ajatuksia, mut kyllä pitäis olla enemmän. (Lehtori, ammattikorkeakoulu, 4.4.2019.)

Nuorten tukipalveluissa erilaisten verkkosovellusten ja -palvelujen käyttämistä pidetään tällä hetkellä hyvin tärkeänä etenkin haavoittuvassa asemassa olevien nuorten palvelutarpeisiin vastaamiseksi. Puhutaan verkkokohtaamisesta, joka on digitaalisen nuorisotyön keskeistä aluetta. Sitä koskevassa opetuksessa käydään läpi muun muassa verkkokohtaamisen periaatteita pohtimalla esimerkiksi sitä, millaiset lainalaisuudet vaikuttavat verkossa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa ja millä tavoilla se eroaa kasvotusten tapahtuvasta vuorovaikutuksesta.

Useissa Euroopan maissa nuoria tuetaan vaihtelevissa elämäntilanteissa ja ongelmissa kehittämällä verkkokohtaamisen periaatteiden mukaan toimivia sovelluksia. Niissä on mahdollista huomioida myös esimerkiksi anonymiteetti tuen tarpeiden arkaluonteisuuden takia. (Esim. Székely & Nagy 2011; Eriksson 2019b.) Muun muassa nuorten tuki- ja neuvontapalveluissa on otettu käyttöön chat- ja verkkokeskustelulinjoja. Tämän päivän nuorisotyöhön sisältyy paljon vastaavia digitaalisia tukimuotoja, ja ne palvelevat erittäin hyvin nuorten tukemisen työmenetelminä. Myös nuorten tavoitettavuus on parantunut sovellusten myötä. Puhutaan erityisesti verkkonuorisotyöstä, joka on sinänsä keskeinen tekijä digitaalisessa nuorisotyössä. (Esim. Huttunen & Merikivi 2011; Kuikka 2011.)

Näihin nuorten kohtaamista parantaviin ammatillisuuden osa-alueisiin on pyritty nuorisotyössä panostamaan paljon ja ne ovat niveltyneet osaksi digitaalisen nuorisotyön opetusta. Opetushenkilökunnan haastatteluissa vastaavia digitaalisiin tukipalvelumuotoihin liittyviä opintokokonaisuuksia pidettiin erittäin tärkeinä kehittää.

Digitaaliset opetussisällöt saivat haastattelupuheissa merkityksiä pääasiassa tästä nuorisotyön työmenetelmiin liittyvästä sisällöllisten ulottuvuuksien tasosta eli verkkoperusteisten sovellusten merkityksestä, joiden kehittämiseen ja soveltamiseen tulevilla nuorisotyöntekijöillä tulee olla valmiuksia. Pelit ja verkkokeskuste-

lut ovat niistä tällä hetkellä keskeisimpiä. Lisäksi digitaalisuuden merkitykseen nuorisotyössä nähtiin sisältyvän monien verkossa toimivien sovellustoimintojen hyödyntäminen, kuten videopalvelu YouTubessa julkaistut videot.

Nämä nuorisotyön digitaaliset ulottuvuudet sisältyvät keskitetysti tiettyihin kursseihin tai opintoihin muutamissa oppilaitoksissa tarjotuissa opintokokonaisuuksissa esimerkiksi pelillisyyteen, pelitoiminnallisuuteen tai pelipedagogiikkaan liitettynä. Tyypillisin on tilanne, jossa verkkonuorisotyön perusteita ja digitaalista käytäntöä opetetaan sisällytettynä keskeisiin opintokokonaisuuksiin, kuten nuorten tukipalveluja koskeviin opintoihin.

Opinnoissa käytetään muitakin digitaalisia tai digitaaliseen nuorisotyöhön liittyviä menetelmiä. Ne ovat joko sisältöjä, joissa korostuu sovelluksen rooli apuvälineenä, tai sitten opiskelijoille annetaan mahdollisuus suorittaa opintokokonaisuuksia esimerkiksi digitaalisten sovellusten ja niiden käyttömuotojen innovoinnin avulla. Eräässä haastattelussa mainittiin vanhustyöhön erikoistuva sosionomiopiskelija, joka oli kurssin lopputyönään opastanut 90-vuotiasta luomaan oman Facebook- ja Instagram-tilin ja tuottamaan niihin sisältöä.

Digitaalisuus nuorisotyön sisältöjen käytännöllisessä opetuksessa tuntuu siis kiinnittyvän verkkopalvelujen käyttöön sekä niiden luovaan kehittelyyn ja soveltamiseen. Ne ovat keskeistä nuorten toiminnallisten kulttuurien aluetta, ja erilaisten digitaalisten sovellusten kautta on löydettävissä yhteinen kulttuurinen tarttumapinta monen nuoren kanssa.

2.2 Mediakasvatus digitaalisissa kulttuureissa selviytymiseksi

Digitaalisten kulttuurien ymmärtäminen vaatii nuorisotyössä kuitenkin myös teoreettista kaikupohjaa, sillä monet nuoret tarvitsevat tukea verkossa toimiessaan. Nettikiusaaminen ja monet muut sosiaaliset riskit uhkaavat nuoria sosiaalisen median käyttäjiä. Haastatellut nuorisoalan opettajat pitävät mediakasvatuksen roolia erittäin tärkeänä, monet jopa tärkeimpänä tehtävänä nykyajan nuorisotyössä.

Nuoret käyttävät arjessaan paljon ja luontevasti sosiaalisen median sovelluksia. He ovat tottuneet liittämään profiileihinsa muun muassa kuvia itsestään ja vä-

littävät siellä muutakin informaatiota, jolloin esimerkiksi hyväksikäytön uhriksi joutumisen riski kasvaa. Nuoret tarvitsevat näissä tilanteissa aikuisen tukea. Nuorisotyöntekijät joutuvatkin tänä päivänä lisääntyvässä määrin tekemisiin erilaisten tietoverkkoon liittyvien uhkien ja ongelmien kanssa, joita nuoret ovat joutuneet kohtaamaan.

Mediakasvatuksellinen ote työssä onkin muodostunut hyvin tärkeäksi. Media-kulttuurien teoreettinen ymmärrys on siten olennaista. Nuorisoalan opetuksessa mediakasvatukseen liittyvät opintokokonaisuudet ovat olleet pitkään opetus-suunnitelmissa, eikä niiden tärkeyttä voi painottaa liikaa. Nuorisotyöntekijällä tulee olla riittävät tiedolliset välineet tukea nuoria näissä ongelmissa, joten teoreettinen ymmärrys mediakulttuurien rakentumisesta, toiminnasta ja nuorten median käytöstä on hyödyllistä.

O: Mä luulen et se on itse asiassa harhakuva myös itsellä, et mä oletan, että mun pitäis tietää jotain käsittämättömän ihmeellistä ja osata hallita niitä eteenpäin, ja jotenkin mä näen sen niin päin, että digitaalisuus on lopulta vain yksi kenttä missä me toimitaan ja että se on vain yksi kenttä asioita, ja että ei sen tarvi olla sen ihmeellisempää ja mä näen jopa että se mediakasvatus, niin se musta se tekee siitä inhimillisempää, et sen tarkoitus on antaa meille semmoisia työkaluja, et me pärjätään tässä maailmassa, me osataan tulkita erilaisia tekstejä ja aineistoja ja kuvia ja tätä maailmaa ja siinä se jotenkin tulee inhimillisemmäksi, et se ei olekaan sitä, että mun pitäis osata jotain ihmeellistä, hämmentävää koodaamista. (Lehtori, ammattikorkeakoulu, 4.4.2019.)

Digitaalisten sisältöjen tuntemus linkittyy keskeisesti mediakasvatuksen teoreettiseen pohjaan, joka taas tulee digitaalisuutta koskevassa nykykeskustelussa usein merkitykselliseksi nuorten toimintakulttuurien ja juuri internetin käytön riskien ja uhkien kautta. Kuitenkin olisi osattava ottaa huomioon myös se, että nuorten mediakulttuureissa on monesti kyse monimutkaisista sosiaalisista järjestyksistä, jotka rakentuvat tilanteisesti ja nuorten keskinäisen sosiaalisuuden konteksteissa.

Esimerkiksi nimittely Instagramissa julkaistujen kuvien kommenttikentissä ei edusta nuorelle itselleen välttämättä kiusaamista ja kielteisyyttä. Se on usein merkki kaveruudesta, jota pidetään yllä monenlaista läppää heittämällä. Näin

monet nuoret ainakin itse perustelevat. (Esim. Burén & Lunde 2018.) Kyse on siis nuorten keskinäisistä sidoksista ja monimutkaisista sosiaalisista järjestyksistä heidän omissa digitaalisissa toimintakulttuureissaan. Vastaavanlaisen, nuoria koskevan teoreettisen tietämyksen rooli on keskeinen myös sen kannalta, että erilaisia nykyculttuurin ilmiöitä kyetään sen avulla katsomaan riittävän etäältä.

Vaikka teoreettinen lähestymistapa nuorisokulttuureihin on ominaista korkea-asteen koulutuksessa, myös ammattipistojen nuorisoalan opinnoissa mediakasvatuksellinen ote koetaan nuorisotyön käytännössä tärkeäksi.

O: Mä en mitään määritelmää osaa digipedagogiikalle antaa.

H: Miten sä määrittelisit sen itte kun sä kuulet sen sanan? Mitä se tois mieleen jotenkin?

O: Jotenki mä .. miellän siihen toisaalta niinku toisaalta tiedon hankinta, toisaalta semmonen mediakriittisyys, lähdekriittisyys, sitte tietysti kun puhutaan digikasvatuksesta et mikä on K-18 ja K-16, K-12. Sen niinkun mietin myöskin et mikä on lapsen kasvun ja kehityksen kannalta järkevää digitaalista opettamista tai digitaalisuutta, että mä oon sitä mieltä että lapsen on hyvä pelata tiettyjä pelejä ehdottomasti. En mä näe niissä pahaa. Ja myöskin mä ymmärrän sen, että joissakin perheissä voi olla, että meillä ei pelata. Se on aivan yhtä hyvä sekin. (Opettaja, ammattipisto 23.4.2019.)

Mediakulttuurien ymmärrys on noussut yhdeksi olennaisimmista nuorisoalan tiedollisista sisällöistä ja se tulee voimakkaasti ilmi myös tässä tutkimusaineistossa. Nuorisotyön menetelmissä ei ole tärkeää vain verkkosovellusten tekninen ja käytännöllinen osaaminen nuorten elämismaailmoissa, vaan nuorten mediakulttuurisen toiminnan syvälinen ymmärtäminen jäsenyytensä haastattelupuheissa osaksi nuorisotyön keskeistä ammatillisuutta.

Nuorisotyön opetuksen digitaalisuuteen liittyvä sisällöllinen taso tulee haastattelupuheissa näkyväksi pääasiassa pelitoiminnallisuuteen, verkossa toimiviin neuvonta- ja tukipalveluihin sekä mediakasvatukseen liittyvänä käytännöllisenä ja teoreettisena tietämyksenä. Nämä opetuksen sisältöalueet mielletään nuorisoalalla tärkeimmiksi yhteiskunnan ja kulttuurin digitalisoitumisen kannalta, sillä haastateltavat puhuivat kyseisistä alueista selvästi eniten.

Digitalisoitumisen kehityskulkuun liittyvien opetuksen sisältöjen kautta rakennetaan nuorisotyöntekijöiden ja muiden nuorisoalalla toimivien henkilöiden ammatillisuutta ja ammattiin suuntaavan koulutuksen rooli erilaisine painotuksineen on keskeinen asiantuntemuksen perustan muodostumisessa.

2.3 Nuorisotyön opetuksen digitaalisuuden välineellinen taso ja opetusmenetelmät

Keskeistä aluetta haastattelupuheissa olivat digitaaliset opetusmenetelmät, jotka ovat muuttaneet kaikkien alojen opetusta eri tavoilla ja erilaisissa suhteissa. Digitaalisten menetelmien käyttämisen halutaan monissa oppilaitoksissa olevan luonteva osa opiskelijoiden ja opetushenkilökunnan toimintakulttuuria. Monissa ammattikorkeakouluissa on panostettu digitaalisen opetuksen infrastruktuuriin tietoverkkojen, laitteistojen ja tilojen tasolla. Oppilaitoksissa on esimerkiksi oppimiskeskuksia, joihin on asennettu monipuolinen digitaalinen välineistö.

Myös äänieristettyjä videoneuvotteluhuoneita on mahdollista rakentaa. Niiden funktiona on toimia paitsi kokoustiloina myös digitaalisina opetustiloina, joissa opiskelijoita voidaan opettaa käyttämään videotekniikkaa esimerkiksi oman alansa tuki- ja neuvontatoiminnassa erilaisten asiakasryhmien kanssa. Digitaaliset opetusmenetelmät nivELYvät siten monesti luontevaksi osaksi alan osaamisen ja ammattitaidon vaatimuksia. Koska yhteiskunta on digitalisoitunut kautta linjan, monien alojen ammattitaitovaatimukset liittyvät juuri digitaaliseen osaamiseen.

O: Ehkä sit tämmöinen laaja rintama ottaa sitä koko ajan haltuun ja muun muassa tiloissa ollaan tämmöstä suunnittelua tekemässä, et täällä tulis tämmönen huone seuraava tämmönen neukkari käänTYIS enemmän siihen et siinä on akustiikka, valaistus ja laitteisto ja ohjelmistot siihen, että aika kuka vaan voi mennä tekee tosi helpolla videon jonka saa sit opetusvideoks. Et siinä voi olla puhuvaa päätä enemmän, että .. silleen mut on se äänenlaatukin, seki on saavutettavuutta et äänenlaadut on kohillaan ja muuta

H: Eli teillä on ihan täs opetusinfraassa ni siirrytty jo hyvin pitkälle tämmösiin digitaalisiin ratkasuihin ja?

O: Kyllä joo (...) Kaikki kurssit niin kaikkiin niihin on sidottu tietenkin tämmönen opintopisteiden ja opintorekisterin ja muun niinkun hallintojärjestelmä, joka on Peppi alusta täällä amikit käyttää, ni olemme siitä. Mut sen lisäksi se tämmönen verkko-opetusalustana käyttäny, tää on itseasiassa Blackboard open LMS, mutta me kutsutaan Moodleks, koska se on tavallaan Moodlen yks. (Lehtori, ammattikorkeakoulu, 22.5.2019.)

Infrastruktuuri on siis keskeisessä roolissa digitaalisessa opetuksessa. On silti selvää, ettei kaikissa oppilaitoksissa ole kyetty esimerkiksi opetustilojen uudistustöihin, sillä se on myös kustannuskysymys. Digitaalinen infrastruktuuri liittyy kuitenkin enimmäkseen tietojärjestelmiin ja monenlaisiin verkkosovelluksiin kuin opetustiloihin ja rakennettuun ympäristöön. Lisäksi kaikissa oppilaitoksissa opetuksessa käytetään paljon mobiililaitteita. Opetuskäytössä ne ovat hyvin luontevia, sillä lähes kaikki nuoretkin käyttävät niitä sekä muodostavat ja ylläpitävät niiden kautta ryhmiään ja toimintakulttuureitaan.

Yhtä kaikki haastatteluaineistosta piirtyi se kuva, että digitaaliset opetusmenetelmät kytkeytyvät nuorisotyön opetukseen ja opetuskulttuureihin monenlaisissa merkityksissä, välineissä ja toimintamalleissa. Opetus voi koskea esimerkiksi videoneuvottelun järjestämistä niin, että opiskelija kykenee tulevilla ammattialallaan soveltamaan videoneuvottelutilannetta nuorten tukemiseen ja neuvontatyöhön kohtaamisen ja vuorovaikutuksen tasolla. Opetus voi koskea YouTube-videon kuvaamista, editoimista ja julkaisemista, jotta tuleva ammattilainen osaa opettaa metodin nuorille kulttuurisessa nuorisotyössä. Se voi koskea YouTube-videoiden luovia käyttötapoja, kuten opasvideoiden käyttämisen opettamista. Se voi koskea elokuvien käsikirjoittamista, kuvaamista ja kuvankäsittelyä nuorten tukipalveluissa hyödynnettäväksi niin, että nuori voi käsitellä raadollisia elämäkokemuksiaan tarinallisuuden kautta. Digitaaliset opetusmenetelmät voivat merkitä myös erilaisten mediasisältöjen perkaamista ja tulkintaa, jotta nuorta voi opastaa kriittisyyteen internetissä toimiessa. Opetuksen digitaalisuuden menetelmällinen ja sisällöllinen taso nivELYvät siis usein toisiinsa.

Haastatteluissa kerrottiin kuitenkin, että digitaaliset opetusmenetelmät tarkoittavat oppilaitosten arjessa vielä liiankin usein kykyä laatia Microsoftin Excel-taulukoita ja PowerPoint-esityksiä. Vastaavanlaisiin perusasioihin opetushenkilökunta tarvitsee useimmiten myös eniten tukea.

Opetuksen digitaalisuus suhteessa nuorisotyön opetukseen on tällä hetkellä monitasoinen ja monimerkityksinen ulottuvuus. Siihen liittyy juuri se, että itse ammattialan työmenetelmät ja -sisällöt ovat digitalisoituneet ja kehittyvät prosesseissa jatkuvasti. Nuorisotyön opetuksessa pyritään pysyttelemään kehityksen vauhdissa. Nopea kehitys on syynä sille, että digitaalisen infrastruktuurin rakenteet ja käytännöt ovat tällä hetkellä hyvin erilaisia eri oppilaitoksissa ja että sen hyödyntäminen opetuskonteksteissa vaihtelee paljon ympäri maata. Joihinkin oppilaitoksiin on perustettu virkoja vastaamaan digitaalisesta opetuksesta, ja viranhaltijoiden toimenkuvaan kuuluu digitaalisuuden kehittäminen koko oppilaitoksessa. Viranhaltijoiden keskuudessa on myös henkilöitä, jotka palvelevat asiantuntijoina koko maata digitaalisen opetuksen kehittämisessä.

Korkea-asteen oppilaitoksissa puhutaan erityisestä digipedagogiikasta, joka on yleensä yhden henkilön tai viranhaltijan vastuualueena. Monissa oppilaitoksissa digitaalisen pedagogiikan vastuualue voi olla sisällytettynä yhteen virkaan tai kytkettynä jonkin muun opetusalan opettajan toimenkuvaan. Tässä tutkimuksessa haastatellun opettajan oppilaitoksessa digitaalinen pedagogiikka on erityisen viranhaltijan pääasiallinen työtehtävä. Lisäksi oppilaitoksen jokaisella oppialalla toimii digivastaava tai digimentori, joka oman alansa opettamisen ohella ottaa käyttöön ja hallitsee digitaalisia menetelmiä sekä myös opastaa muita.

Digipedagogiikan vastuualueella toimivan haastatellun henkilön työ sisältää opettajien tukemista digitaalisissa työmenetelmissä ja valmentamista omaksumaan niitä. Työ perustuu pitkälti vertaistukeen, eli mennään paikalle auttamaan silloin, kun opettajakunnassa tarvitaan apua digitaalisissa menetelmissä. Mallin myötä kehitetään opetusmenetelmiä ja etäopetusmenetelmiä sekä opastetaan käyttämään hyödyksi digitaalista infrastruktuuria, kuten erityisiä työtiloja.

Innovaatiotoiminnan periaatteiden mukaan mallissa pyritään olemaan avoimia digitaalisille menetelmille opetuksen kehittämisessä ja tuodaan kentälle siihen liittyviä uusia impulsseja. Mallissa tehdään myös tiivistä työelämäyhteistyötä. Uusien laitteiden, järjestelmien ja menetelmien käyttöön ottamisessa valmennetaan ensimmäiseksi kunkin opetusalan digivastaavia, jotka sitten tarvittaessa auttavat muuta opetushenkilökuntaa. Oppilaitoksen digitaalisen pedagogiikan malli on koettu vaikuttavaksi myös Opetushallinnossa.

Digitaalisuuden hyödyntäminen oppilaitoksissa merkitsee infrastruktuurin ja opetusmenetelmien kehittämistä yleisesti sekä vielä erikseen niiden menetelmi-

en soveltamista ja kehittämistä, joita käytetään ainekohtaisesti. Tämä digitaalisuuden välineellinen ja menetelmällinen taso nivoutuu usein kiinteästi myös nuorisotyön opetukseen, mutta eri oppilaitoksissa hyvinkin erilaisin painotuksin.

Digitaalisten menetelmien ja sisältöjen omaksumisessa nuorisotyön opetuksessa eniten merkitystä on kuitenkin opetushenkilökunnan halulla opetella ja käyttää niitä sekä asenteilla digitaalisuutta kohtaan. Opetushenkilökunta muodostaa yhteisön, jossa ylläpidetyt ammatti- ja työkuulttuuriset käytännöt sekä niissä välittyvät arvot ja asenteet vaikuttavat siihen, miten digitalisoitumisen muutokseen suhtaudutaan. Tällä yhteisöllisellä arvo- ja asenneilmapiirillä on paljon merkitystä sen kannalta, mitä opetuksen digitalisoituminen tarkoittaa oppilaitosten tasolla ja millaisena se välittyy muualle.

3 DIGITAALISUUTEEN LIITTYVÄ AMMATTITAITO JA TYÖ-KULTTUURISET MEKANISMIT

Tutkimuksessa tehdyissä haastatteluissa haluttiin selvittää myös opettajien näkemyksiä digitaalisista taidoistaan ja sitä, millaisia ammatillisen kehittymisen tarpeita he kokevat itsellään olevan digitaalisessa opetustyössään. Digitaalisiin taitoihin ja ammattitaitoon liittyvät seikat nähtiin tärkeiksi opetuksessa kautta linjan. Haastateltaviksi pyydettiin juuri digitaalisista sisällöistä nuorisotyön opetuksessa vastaavia henkilöitä, joten he suhtautuvat jo lähtökohtaisesti myönteisesti ammatilliseen kehittymiseen digitaalisissa taidoissa. Niiden nähtiin olevan kokonaisvaltaisesti suhteessa nuorten elämismaailmoihin nykykulttuurissa, sillä nuoret järjestävät arkeaan yhä enemmän juuri digitaalisissa käytännöissä. Samalla ammatillisen kehittymisen vaatimus nähtiin tärkeänä suhteessa nuorisotyössä tarvittaviin digitaalisiin työelämätaitoihin.

Haastatteluissa tuotettiin tietoa myös digitaalisten taitojen merkityksestä koko työyhteisössä ja työkultuurissa nuorisotyön opetuksessa. Näissä yhteyksissä puhuttiin työyhteisöissä ja -kulttuureissa vallitsevista asenteista opetuksen digitalisoitumista kohtaan. Digitaalisten taitojen merkitystä pidetään työyhteisöjenkin tasolla toki olennaisena, mutta digitaaliset taitovaatimukset ovat keskeisiä myös siinä muutosvastarinnessa, joka monessa työyhteisössä oli digitalisoitumista kohtaan. Haastateltavat puhuivat painokkaasti niistä jännitteistä, joita digitaaliset taitovaatimukset asettivat työkultuureihin. Työyhteisöissä nämä seikat henkilöityivät yleensä ikäpolvikysymyksiksi. Nuorisotyön opettajakunnan nuoremmat ikäpolvet toimivat luontevasti digitaalisessa nykykulttuurissa ja suhtautuvat pääasiassa myönteisesti digitalisoitumiseen liittyviin kysymyksiin myös opetustyössään.

Opetuksen digitalisoitumisen myötä ammatilliset opetuskulttuurit ja yksittäiset työkultuurit eri oppilaitoksissa ovat tulleet murrosvaiheeseen. Ilmiö on toki globaali, ja se vaikuttaa monella tasolla myös ammatillisiin taitovaatimuksiin ja sen myötä opetuksen toimenkuviiin ja jatkuvasti muokkaantuviin ammatillisiin identiteetteihin. (Esim. Twining ym. 2013.) Kehitys ei kuitenkaan ole työyhteisöjen ja -kulttuurien tasolla lineaarista tai saumatonta. Opetusmenetelmien uudistaminen saa aikaan myös kritiikkiä, joka liittyy usein vaatimukseen omak-

sua työssä digitaalista teknologiaa. Kaikkia koskevana kulttuurisena imperatiivina nämä vaatimukset voivat synnyttää kielteisiä asenteita digitalisoitumista kohtaan.

Työkulttuurien tasolla digitalisoituminen luo usein jännitteitä työyhteisöihin. Silloin opetuksen digitaalisuuden ja digitaalisten opetusmenetelmien kehittäminen ei näytäkään itsestään selvältä, myönteiseltä kehitykseltä. Tämän tutkimuksen haastatteluissa kävi ilmi, että asenteet opetuksen digitalisoitumista kohtaan ovat työyhteisötasolla pääsääntöisesti myönteisiä, sillä digitaalisten menetelmien koetaan helpottavan paljon tiedollisten sisältöjen opettamista. Ne muun muassa monipuolistavat oppimisen ja ymmärtämisen tekniikoita ja tarjoavat laajan arsenaalin kehittää opetuksessa luovia toimintatapoja, joiden puitteissa tarjoutuu paljon mahdollisuuksia myös ammatilliseen kehittymiseen.

3.1 Opettajien digitaaliset taidot

Opettajat kokevat digitaalisissa taidoissaan paljonkin parantamisen varaa opetustoiminnassaan. Koska tutkimuksessa haastateltiin digitaalisista opetussisällöistä vastaavia henkilöitä, monien kriittisyys omia taitojaan kohtaan ei ollut yllättävää. Opettajat, jotka vastaavat digitaalisista menetelmällisistä ja sisällöllisistä opetuksen alueista, kokevat kenttensä niin laajaksi ja loppumattomia mahdollisuuksia sisältäväksi, että omien taitojen parantaminen ja jatkuva kehittyminen suhteessa digitaalisuuden tarjoamiin näkyymiin näyttäytyy innostavana.

Haastatellut opettajat erittelivät digitaalisen osaamisen asteitaan monipuolisesti ja jäsentyneesti. Haastatteluissa kävi ilmi, että opetuksen digitaalisuus on moniulotteinen kenttä ja henkilökohtainen osaaminen vaihtelee paljon opetuksen yksittäisillä osa-alueilla niin sisältöihin kuin menetelmiinkin nähden.

H: Joo, no jos aattelet että vaikka sä kuvaisit sitä omaa tasoos tällä hetkellä asteikolla yhdestä viiteen ni mille sä sijoittasit sen tällä hetkellä, sä tosi paljon kuvasit noita tavallaan kehittämisen tarpeita. Et se on niin laaja kenttä ja niin mielenkiintonen kenttä ja niinkun.. hyvin monitahoinen kenttä

O: No mä näen, että jos digitaalisesta nuorisotyöstä puhutaan mediakasvatuksen näkökulmasta, ni sillom mä oon varmaan nelosen tasolla koska mä koen , että mun aikasempi koulutus

on kyllä antanu siihen aika paljon, niinkun tämmönen kulttuuritutkimus, ni näkökulmia siihen et ymmärrän sitä mediaa ja ymmärrän sitä, et minkälaisia vaikka on opiskelu retoriikkaa. Et ymmärrän myös, vaikka miten verkossa voi vaikuttaa, tämmösen mediavaikuttamisen näkökulmat. Mut sit jos puhutaan sellasesta digitaalisesta nuorisotyöstä mihin sisältyy juuri tämmöset verkossa kohtaamiset ja .. niinkun pelit, pelaaminen, joku tämmönen. Niin siinä mä oon varmaan maksimissaan kolmosen tasolla mielestäni. Ehkä kaks puol. Siinä mä koen et mulla ois paljon haltuun otettavaa kyllä. Ja jo ihan sekkin, että vaikka nää somekanavat kasvaa sellasta kyytiä, ni mä tiedän, että nuorisotyöntekijältä oletetaan et se osaa toimia siellä missä nuoretkin on. Et onko se Snapchat tai onko se Twitter, Instagram, mikä tahansa paikka. Ni kyl mä sitäkin haluaisin tavallaan kerrata

H: Snapchat ja..

*O: Tavallaan, että ne ei nyt oo mun mielestä siihen tarvii viiden vuoden koulutusta käydä et sellaset ottaa haltuun mut kyl.. me opetetaan niin monelaisia kursseja ni se ajan löytäminen sille, et mä kerkeisin paneutua johonkin semmoseen et nyt mä otankin tänään haltuun Snapchatin ja mitä kaikkee mahdollisuuksia se tarjois. Ja ei pelkästään se et mä osaan käyttää sitä, vaan mä ajattelin sanoo, et opettajan rooli on myös .. tai pedagogisen lähestymistavan ajatus on et mun pitäs myös hahmottaa, mitä sillä voi tehdä nuorten hyväksi tai nuorten kanssa. Niin tätä mä haluaisin kovasti kehittää itsessäni.
(Lehtori, ammattikorkeakoulu, 4.4.2019.)*

Digitaaliset taidot ja omakohtaisesti koettu taitavuus eri osa-alueilla saattavat vaihdella opettajien kohdalla paljonkin sen perusteella, mitä he kertoivat haastatteluissa. Refleksiivisyys suhteessa omaan ammattitaitoon on tyypillistä ja olennaista ammatillisissa opetuskulttuureissa, ja myös tässä aineistossa se tuli ilmi. Ammatillisen kehittymisen ja elinikäisen oppimisen merkitys nähdään keskeisenä ammattitaidon ylläpitämisen kannalta. (Esim. Goldman 2001.)

Nuorisotyössä ja sen opettamisessa se on tärkeää etenkin siksi, että ammatillisen osaamisen ydin on kuitenkin nuorten kohtaamisessa, jonka taidoissa pyritään kehittämään jatkuvasti. Digitaalisuuden katsotaan parantavan nuorten tavoitettavuutta ja siten lisäävän mahdollisuuksia nuorten ammatilliseen kohtaamiseen.

Samalla ammatillisen kohtaamisen taidoissa kehittymiseen tarjoutuu uusia välineitä. Nuorten kohtaamisen ammattitaito karttuu prosessissa tavoilla, joita voi harjaannuttaa käyttämällä digitaalisia välineitä ja kehittämällä niiden käyttötapoja jatkuvasti. (Esim. Melvin 2017.)

Digitaalisten taitojen vaatimukset ovat siis monitahoisia opettajien ammatikulttuureissa. Ne liittyvät ensinnäkin kaikkia koskeviin, valtakunnallisiin Opetushallinnon ja korkeakouluasteen yhteisiin tietojärjestelmiin, kuten oppimisoluihin. Lisäksi taitovaatimukset kytkeytyvät opetusmenetelmiin alkaen Microsoftin sovelluksista myöhemmin markkinoille tulleisiin mobiilisovelluksiin, joiden käyttötaidot mahdollistavat monenlaisen luovan variaation nuorisotyön opetuksessa.

Digitaalisiksi taidoiksi mielletään tällä hetkellä kuitenkin enemmän tekniset taidot ja esimerkiksi pelisovelluksiin liittyvät koodaus- ja ohjelmointitaidot. Joissakin haastatteluissa tuli ilmi, että tekstinkäsittelysovellusten ja esimerkiksi digitaalisten esitysovellusten, kuten PowerPointin, käyttäminen vaatii tukevan opettajan kohdalla. Haastatteluissa ilmi tulleista esimerkeistä käy erityisen selväksi, etteivät digitaaliset taidot merkitse samaa asiaa kaikille. Kun yksi haluaa opetella paremmaksi koodaajaksi kytäkseen opettamaan paremmin pelitoiminnallisuutta, toinen ei käytä opetuksessaan edes tablettia mutta silti opastaa opiskelijoita hyödyntämään verkkosovelluksia opinnoissaan.

Digitaalisiin opetustaitoihin liittyvä ammattitaito on oppilaitoksissa siis tällä hetkellä todella kirjavaa. Digitaalisia taitoja koskeva koulutus tai valmennus ei ole myöskään systemaattista kuin muutamassa oppilaitoksessa. Joissakin organisaatioissa on kyllä mahdollista kouluttautua myös digitaalisissa taidoissa erityisen valmentajan opastuksella. Useimmissa oppilaitoksissa koulutus on kuitenkin ulkoistettu, ja yksityisiä koulutuspalveluja tarjoavien yritysten koulutuspaketit saattavat olla erittäin kalliita.

Yhtä kaikki tilanne on tällä hetkellä turbulenti. Kehitys on vauhdikasta, ja taitovaatimukset lisääntyvät, tulevat itsestään selviksi ja hiljalleen ”luonnollistuvat”. Jokainen on tilanteessa, jossa omia digitaalisia taitojaan ja niiden opettelun tarkoituksenmukaisuutta on reflektoitava opetukseen, opetussuunnitelmaan ja opetuskulttuuriin nähden. Digitaalisuuden välillä ylenpalttinenkin heikutus kulttuurissamme heijastuu myös opetettaville aloille, jolloin on oltava kriittinen sen suhteen, milloin jokin sovellus todella palvelee tiettyä nuorisotyön asiakas-

ryhmää ja milloin se on vain itsetarkoitus, joka palvelee pelkästään markkinoita.

Tutkimuksen haastateltavat suhtautuvat myönteisesti digitaaliseen kehitykseen opetuksessaan ja oppilaitoksessaan. Jotkut saattavat kuitenkin aika ajoin mieltää olevansa yksin työkulttuurissaan, kun siellä kohdataan vastustusta ja muutosvastarintaa digitalisoitumisen kehitystä kohtaan. Digitalisoituminen on vielä sen kaltaista kulttuurista kehitystä, jonka ei mielletä tarvitsevan palvelulla kaikkia tai olevan kaikkien kannalta tarkoituksenmukaista. Se on voimakas kulttuurinen ja yhteiskunnallinen muutos, johon liittyvät asenteetkin voivat olla voimakkaita. Ne tulevat näkyviksi työyhteisön sosiaalisissa suhteissa ja työkulttuurisissa käytännöissä.

3.2 Opetuksen digitalisoituminen ja työkultuurin asenteet

Esimerkiksi opetussuunnitelman suunnittelupalaverit opettajakunnan kesken ovat tilanteita, joissa asenteet digitaalisuutta kohtaan tulevat haastateltavien mukaan ilmi. He käyttivät haastatteluisia metaforia, jotka kuvaavat heidän asemaansa työyhteisössä digitaalisen nuorisotyön joskus ainoanakin ymmärtäjänä. Erään haastateltavan sanojen mukaan digitaalisia opetussisältöjä on pitänyt ”runnoa” opetussuunnitelmaan, mikä tarkoittanee pitkiä keskusteluja ja digitaalisten sisältöjen peräänantamatonta puolustamista erilaisissa neuvottelutilanteissa.

Haastattelujen perusteella muodostui kuva siitä, että nuorisotyön opetuksen työkulttuureissa eri-ikäisyys vaikuttaa paljon siihen, miten opetuksen digitaalisuuteen ja digitaalisiin opetusvälineisiin suhtaudutaan. Viitattiin pian eläköityviin opettajiin, jotka saattavat esimerkiksi opetussuunnitelmien suunnittelukokouksissa asettua vastahankaan siinä, että digitaalisia opetussisältöjä nostetaan opintokokonaisuuksien asemaan, kuten voisi olla esimerkiksi digitaalisen nuorisotyön kohdalla. Haastateluisia annettiin ymmärtää, että ikäänntyvien voi olla vaikeaa omaksua digitaalisten tietojärjestelmien käyttöä osaksi omaa opetus työtään. Kuitenkin ”eläköityjien” annetaan monesti toimia työyhteisöissä omilla tavoillaan. Heille ei enää koeta tarpeelliseksi antaa valmennusta digitaalisissa taidoissa tai opetussisällöissä, jos he eivät koe tarpeelliseksi omaksua niitä.

H: Joo. Mites sä nyt näet, kun sanoit että on opettajia jotka ei osaa käyttää, niin no toki sä näet varmaan sillä tavalla, että ei kaikilla oo sun työyhteisössä samankaltasii valmiuksii ehkä opettajilla ottaa haltuun näitä uusia systeemeitä? Vai miten sä näet sen?

O: Joo varmaan, kuitenkin meilläkin on osa meidän henkilöstöstä.. opettajista jotka jää eläkkeelle vuoden kahden päästä. Musta se on rahojen tuhlausta ruveta nyt vuodeksi kouluttamaan jotaki, vaan ne nyt tekee sen mitä ne tekee, ja toiset sitte peesaa niitä ja auttaa sitte. Tai tekee niitten puolesta jotkut jutut, mitä siinä nyt on.

H: Murros tapahtumassa selkeesti.

O: Kuitenki et mäki oon yli viiskymppinen, ja sit kun meillä on uusia opettajia, jotka on 25-28. Niin hitsi ne on nopeita. Joo vaikka mäki muka oon nopee, ni en mä oo. Et kyllä tässä ihan selkeesti meidän nuoremmat opettajat, näkee et niillä tää on hallinnassa ihan eri tavalla, kun vaikka esim mullaki. Et kyl se niinkun, ja toisaalta se on rikkaus, kyllä meillä sieltä sitte ku aina joku tulee, ni siellä on aina vähän, niinku siellä oppitunnilla, ni aina on joku joka osaa. (Opettaja, ammattiopisto, 23.4.2019.)

Digitaaliset opetustaidot ja digitaalisen välineistön opettelemisen relevanttius hahmottuvat tässä aineistossa siis pitkälti ikäluokkakaksumykseksi. Sukupolvimurros on käynnissä, mitä tulee digitaalisten välineiden omaksumiseen välttämättöminä taitoina työelämässä. Ikäluokkien erot opettajakunnassa on kuitenkin hyvä kääntää vahvuudeksi, sillä taidoiltaan ja opetuksen painopisteiltään erilainen työyhteisö on pikemminkin rikkaus. Haastatteluissa tuli voimakkaasti ilmi se, että erilaiset oppimisen ja omaksumisen tavat on hyvä ottaa huomioon myös opetusvälineistön tasolla. Nuorisoalan opiskelijatkin ovat eri-ikäisiä: haastatteluissa mainittiin jo 60-vuotiaita opiskelijoita, joiden digitaaliset taidot eivät ole samalla tasolla kuin vaikkapa useimmilla parikymppisillä.

Ikäluokkien erot digitaalisissa taidoissa tulivat siis esiin myös opiskelijoiden kohdalla. Samalla kuitenkin painotettiin sitä, etteivät taidot ole aina sidoksissa käyttäjän ikään, sillä digitaalinen osaaminen ei välttämättä kiinnosta kaikkia nuortenkaan asiakaskunnassa. Tämän takia perusteltiin juuri sitä, että nuorisotyön opetuksessa olisi tärkeää käyttää erilaisia opetusmenetelmiä ja tarjota

vaihtoehtoisia opiskelutapoja, sillä myös oppimisen ja omaksumisen tavat vaihtelevat paljon. Digitaalinen välineistö monipuolistaa oppimista ja omaksumista, mutta sen käyttämisen ei pitäisi olla kaikkia kaikissa tilanteissa koskeva vaatimus, oli sitten kyse opettajista, opiskelijoista tai nuorten palveluissa operoivista nuorista.

Vaikka yksilöllisyys pyritäänkin siis opetuksen arjessa ottamaan huomioon jokaisen kohdalla, sitä kehityskulkua ei voi pysäyttää, jossa digitaaliset välineet sekä kulttuurin ja yhteiskunnan digitalisoituminen muuttavat pitkälti jo itse nuorisotyön sisältöjä ja siten myös nuorisotyön opetusta ja sen taitovaatimuksia (esim. Kiilakoski 2014; Melvin 2017). Ne muuttavat ammattitaitovaatimuksia myös yleisellä tasolla ja kytkeytyvät laajalti työelämän digitalisoitumisen muutokseen.

Digitalisoituminen on teknologisoitumisen keskeinen alue, jonka kehittyminen on yksi työelämää perustavimmin kohdanneista muutoksista viimeisten vuosikymmenten aikana. Sen vaikutukset ovat olleet voimakkaita, sillä se on muuttanut työn tuottavuuden painopisteitä ja vaikuttanut ajankäyttöön. Siten se on vaikuttanut hyvin laajalti ammatti- ja työnkuviin, uusien ammattikuntien syntyy ja niiden ammattien hiipumiseen, joita teknologia on korvannut. Monien perinteisten professioiden, kuten opettajien ammattikunnan kohdalla teknologisoituminen ja digitalisoituminen muuttavat hiljalleen myös ammattitaitovaatimuksia.

Opettajien ammattikunnassa elinikäisen oppimisen ja työssäoppimisen merkitys on erittäin suurta ja digitalisoituminen ja sen vaikutukset opetusmenetelmiin on ollut luontevaakin omaksua osaksi työn muuttuvia vaatimuksia. Opettajat reflektoivat mielellään kriittisesti osaamistaan ja päivittävät taitojaan, kuten on käynyt ilmi myös tästä tutkimusaineistosta.

Koska digitalisoituminen koskee kuitenkin muutoksena laajasti kaikkia työelämässä olevia, sillä voi olla myös suurta sosiaalista merkitystä työkuultuureissa ja työyhteisöissä. Ammatillisen koulutuksen opettajilla se merkitsee ammattitaitovaatimusten muuttumista siksi, että opetettava ala muuttuu digitalisoitumisen myötä. Oppilaitosten työkuultuurien tasolla se on tarkoittanut vaatimusta reagoida nopeaan ja jatkuvaan muutokseen opetettavilla aloilla, jolloin opettajakunnan sisällä tapahtuu väistämättä myös asenteellisia jakoja suhteessa digitalisoitumisen vaatimuksiin.

Myös kansainvälisissä tutkimuksissa on havaittu, että digitalisoitumisen muutoksen vaikutukset opettajien ammattikuviin ja ammatillisiin identiteetteihin ovat olleet huomattavia. Halu reagoida nopeasti työelämän ja laajempaan yhteiskunnalliseen kehitykseen edellyttää hyvin eritasoisten taitojen ja osaamisen päivittämistä. Tämä vaatii opettajilta myös refleksiivisyyttä ja kriittisyyttä, mikä vaikuttanee paljon myös digitalisoitumista koskeviin asenteisiin työyhteisötasolla. Kun ammattitaitovaatimukset julkilausutaan ja ennen kuin ne vähitellen alkavat virallistua, käydään kamppailua tekemällä ammatillisia rajanvetoja työtä koskevissa osaamisvaatimuksissa. Samalla määritellään ammattiosaamisen kenttää ja asiantuntemuksen aluetta. (Esim. Twining ym. 2013; myös Ortlieb ym. 2018.)

Professionaalinen kamppailu suhteessa työssä tarvittavaan ammattitaitoon perustee ja legitimoii ammattitoiminnan relevanssia ja määrittelee sen ydintä (esim. Freidson 2001). Digitaaliset taidot opetustoiminnassa saattavat olla nykyisellään tässä merkityksessä kiivaidenkin professionaalisten määrittelykamppailujen kenttää. Digitaaliset taidot eivät ole kredentialisoituneet, eli ne eivät sisälly opettajien ammattitutkintoihin tähtääviin koulutuksiin. Niiden opettelu niveltyy vielä työssäoppimisen ja vapaaehtoisen täydennyskoulutuksen alueelle. Nuorisotyön opetuksenkaan kohdalla digitaalisten sisältöjen opetus ei näytä vielä ammattimaistuneen, vaan digimentorin rooli on valikoitunut tietyille opettajille heidän erityistaitojensa ja intressiensä nojalla, ja he ovat ryhtyneet siihen vapaaehtoiselta pohjalta.

Opettajien ammattikunnassa ollaan kuitenkin digitaalisten ammattitaitovaatimusten kannalta jo vaiheessa, jossa kredentialisoitumisen suunta on havaittavissa, sillä niiden merkitystä painotetaan jo paljon Opetushallituksessa. Digitaalisten kvalifikaatioiden merkitys tulee entisestään kasvamaan muidenkin ammattikuntien kuin niille suoranaisesti perustuvien ammattien työssä ja työnkuvissa. Vielä tällä haavaa ollaan kuitenkin tilanteessa, jossa digitaalisten kvalifikaatioiden merkitystä ja paikkaa esimerkiksi ammattiin kouluttavassa opetuksessa haetaan yksittäisissä työyhteisöissä ja työkulttuureissa. Näissä kamppailuissa keskeisintä merkitystä on opetuslakohtaisilla sisällöillä. Nuorisotyön opetuksen kohdalla niiden tärkeyttä perustellaan juuri sillä, että digitaalisuus on niin elimellistä nuorten elämismailmoissa, heidän arjessaan ja kommunikoinnissaan.

4 DIGITAALISET OPETUSSISÄLLÖT NUORISOALAN OPETUS- SUUNNITELMISSA

Opetussuunnitelmien neuvotteleminen on tärkeä osa ammatillisen koulutuksen opettajakunnan työtä. Opetussuunnitelmat osoittavat raamit ja suunnat, joiden sisällä opetuksen sisältöjen tulee pysytellä aina muutamia vuosia kerrallaan. Opetussuunnitelmiin sisällytetään nuorisotyön ammattiin valmentavan koulutuksen keskeiset opinnot niin, että niissä kuvataan oppimistavoitteet sekä erilaiset opetussisällöt ja menettelytavat tavoitteiden saavuttamiseksi. Opintojaksojen ja kurssisisältöjen kuvauksien tulee olla riittävän spesifejä mutta myös yleisluontoisia niin, että niihin voi sisällyttää erilaisia asiasisältöjä ja opetusmenetelmiä ja niissä voi ottaa huomioon opiskelijoiden vaihtelevat oppimisen tavat.

Käytännön työssä opetussuunnitelmien sisällä on siis mahdollisuus toimia luovastikin erilaisia menetelmiä ja sisältöjä hyödyntäen. Osin tästä syystä digitaalisuuden merkitys vaihtelee paljon opetussuunnitelmissa. Kun se on mahdollista niveltää opettamisen sekä sisällölliseen että menetelmälliseen tasoon, sen painopisteet voivat olla hyvin erilaisia eri oppilaitoksissa, sillä ne riippuvatkin kokonaan siitä, mitä opettajakunnassa pidetään tärkeänä opetussuunnitelmaa laadittaessa.

Kun tutkimuksessa eriteltiin kahdeksan oppilaitoksen opetussuunnitelmaa, havaittiin, että oppilaitosten välillä on paljon vaihtelua digitaalisten sisältöjen suhteen. Joissakin oppilaitoksissa digitaalisuus jäsentyy osaksi nuorisotyön ammatillisia tavoitteita. Myös oppimistavoitteiden tasolla se on huomioitu ajatellen opiskelijan tulevaa työelämää. Toisissa opetussuunnitelmissa digitaalisuuden suhteen esillä ovat vain digitaaliset opetus- ja oppimismenetelmät. Kun tutkimuksessa tarkasteltiin digitaalisista opetussisällöistä vastaavien opettajien näkemyksiä siitä, kuinka riittävällä tasolla digitaalisuus on huomioitu oppilaitoksen opetussuunnitelmassa, vastauksissa korostui paljolti tarve huomioida digitalisoituneen työelämän tarpeita nuorisotyön opetuksessa entistä paremmin. Kuitenkin myös oppilaitosten opettajien välillä oli vaihtelua siinä, miten tärkeänä sitä pidettiin. Valtaosa haastateltavista oli itse ollut mukana laatimassa nykyistä opetussuunnitelmaa.

4.1 Digitaalisten sisältöjen riittävyys opetussuunnitelmissa opettajien mukaan

Nuorisoalan opetuksen opetussuunnitelmissa on paljon vaihtelua sen suhteen, miten digitaalisuus kytkeytyy opetukseen. Niiden kohdalla on paljon variaatioita myös eri oppilaitosten välillä. Digitaalisten opetusmenetelmien merkitys on huomattava monissa tämän tutkimuksen piiriin valikoituneissa oppilaitoksissa, mikä heijastuu myös nuorisotyön opetuksessa.

Digitaalisten menetelmien merkitys korostuu usein opetussuunnitelmien tasolla. Joidenkin haastateltujen näkemysten mukaan opetusmenetelmät eivät ole liikaa esillä suhteessa siihen, miten tärkeitä ne ovat juuri tänä päivänä.

H: Mites se digitaalisuus, niin onks se mielestäs riittävällä tavalla siellä opsissa huomioitu?

O: No se toki ei ihan otsikkotasolla tosiaankaan näy kun ihan parissa opintojaksossa, et vois aatella, että se on sitte siellä osaa-mistavotteissa sisällä sitte kuitenkin kirjattuna, että meillä täs on just taas alkamassa ops-remontti. Et en nyt tiedä sit, halutaanko se jotenki pitää siellä välineen tasolla ja siellä, vai mitä sille nyt sitten tehdään. Et sikäli se nyt vähän on osittain arvoitus, että mihinkä suuntaan se nyt tekstien tasolla menee, mutta sen mä tiedän, et välineitten tasolla se kyllä tulee säilymään, että se on niin olennainen osa sitä työkalupakkia tietyllä tavalla, et ei sitä voi mitenkään häivyttää. Mutta välttämättähän se nyt ei, jos se on sisäänkudottu vähän niinku kaikkeen, ni eihän sen tarvii sillä tavalla nyt ensimmäisenä huutaa sieltä opsista minun mielestä, että mä ite ehkä aattelen, että se on siellä kuitenkin kaikessa sisällä soveltuviin osiin sitten. Mut en tiä sitten, miten meillä tiimi ja päällikkö sitä aattelee tässä ens syksyn, tai loppukevään aikana sitä lähetään mieltii, että miten se palikka nyt lähtee siellä liikkumaan. (Lehtori, ammattikorkeakoulu, 24.4.2019.)

Haastateltavan mukaan digitaalisen opetuksen välineellinen taso eli digitaalisten opetusmenetelmien merkitys ja paikka on hyvä pitää kirkkaana opetussuunnitelmassa. Se nähdään niin keskeisenä osana opettajien ”työkalupakkia”. Digitaalisuuden ei haastateltavan mukaan kuitenkaan tarvitse välttämättä tulla liikaa korostetuksi opetussuunnitelmassa, koska se sisältyy niin itsestään selvästi monelle opetuksen sisältöalueelle.

Haastateltavien näkemykset vaihtelivat paljon sen suhteen, missä määrin digitaalisten opetussisältöjen, kuten verkkonorisotyön opetuksen, pitäisi näkyä opetussuunnitelmissa. Useimmiten nämä kurssit on sisällytetty muihin opintojaksoihin, kuten eräässä oppilaitoksessa vapaaehtoistyön opintojaksoon. Haastateltavilla ei kuitenkaan kaikilta osin ole yhtenäistä näkemystä sen suhteen, että digitaalisuuden olisi tärkeää olla kirjattuna ja näkyvillä opetussuunnitelmassa, vaikka he toimisivatkin itse oppiaineensa digivastaavina.

Osalle opettajista digitaalisuus ei puolestaan näy nuorisoalan opetussuunnitelmassa alkuunkaan riittävällä tasolla. Näkemystä perustellaan sillä, että tulevan norisotyöntekijän tulisi osata toimia nuorten digitaalisissa kulttuureissa ja ohjata ja tukea nuoria esimerkiksi myös silloin, kun netin käytöstä koituu ongelmia.

H: Mä nään digitaalisuudessa vähän samanlaisen, että se ei voi olla vaan, että on digitaalisia norisotyöntekijöitä ja sit on niitä muita, vaan tulevaisuudessa kaikki norisotyöntekijät on myös digitaalisia norisotyöntekijöitä, eli heidän pitää ymmärtää, se mitä se digitaalisuus on ja miten siellä toimitaan ja mitkä lojiikat siinä toimii. Ja miten kohdataan ja näin. Ja siinä mielessä mä näen, et me ollaan jäljessä siinä asiassa, ja me ei ehkä ihan vielä niinkun.. kyl me puhutaan paljon siitä, ja kyllä me nähdään se tärkeenä ja nytkin me todettiin tässä ops-uudistuksessa, et sen digitaalisuuden pitäis käytännössä näkyä vähän semmosena punasena lankana, mut sit meillä on kyllä huonoja kokemuksia siitä, kun me sanotaan ääneen tää, et se on tämänmösenä punaisena lankana, läpileikkaavana kaikkialla, ni sillon se ei ookaan missään. Ni sen takia mun mielestä pitää olla myös ne opintojaksot, missä siihen nimenomaan keskitytään. (Lehtori, ammattikorkeakoulu, 4.4.2019.)

Näkyvyys opetussuunnitelmassa olisi olennaista tämän haastateltavan mukaan jo pelkästään siksi, että norisotyöntekijän ammattikuva muuttuu vastaamaan digitaalista aikaa ja nuorten digitaalista aikaa erityisesti. Digitaalisen norisotyöntekijän roolin ei tulisi tulevaisuudessa olla enää kuriositeetti, vaan muutoksen tulisi koskea koko ammattikunnan työskentelyä.

Opetussuunnitelmassa ei riitä tämän näkemyksen mukaan, että digitaaliset sisällöt ovat sisällytettyinä opintojaksojen muihin fokuksiin, vaan niiden pitäisi näkyä selkeästi omana sisältöalueenaan. Opettajien haastatteluaiaineistossa tämä oli

vallitseva näkemys ja sen perustelut ponnistavat juuri digitalisoitumisen muutoksen voimakkaista vaikutuksista nuorisotyöhön ja nuorten elämään.

Digitaalisten opetussisältöjen ja -menetelmien tärkeys nuorisotyön opetuksessa saa siis perustelunsa opettajien näkemyksissä digitalisoitumisen kulttuurisen ja yhteiskunnallisen muutoksen monelta eri tasolta. Digitalisoitumisen vaikutukset nuorten arjessa heijastuvat suoraan nuorisotyön luonteeseen ja sitä kautta siihen, minkä opettamista pidetään olennaisena.

Opetussuunnitelmien tasolla digitalisoituminen ei välttämättä kuitenkaan vielä näy kokonaisvaltaisesti, sillä oppilaitoksissa yhteiskunnan digitalisoitumiseen on reagoitu eri tavoin eri oppialoilla. Digitalisoituminen ei siis ole systemaattista opetuksessakaan, koska se vaikuttaa kulttuurin ja yhteiskunnan eri osa-alueisiin eriasteisesti ja erilaisilla intensiteeteillä. Opettajien ammattikunnassa käydään vielä kamppailua oppiainekohtaisesti juuri siitä, miten ja millä tavoilla sen pitäisi näkyä opetussuunnitelmissa.

4.2 Digitaalisuus opetussuunnitelmien teksteissä

Eri puolilla maata tämänhetkinen tilanne on kirjava sen suhteen, miten digitaalisuus on sisällytetty opetussuunnitelmiin. Opetussuunnitelmateksteissä on selvästi erotettavissa yhtäältä välineellinen eli opetusmenetelmien tai infrastruktuurinen taso ja toisaalta sisällöllinen taso. Siinä opetuksen funktiona on valmentaa tulevat nuorisotyöntekijät verkkotyöskentelyyn nuorten kanssa tai opettaa heitä ymmärtämään mediakulttuuria myös sen yhteiskunnalliselta perustalta.

Esimerkiksi erään oppilaitoksen yhteisöpedagogikoulutuksen opetussuunnitelmassa jo orientoivan ensimmäisen luvun ensimmäisessä kappaleessa mainitaan digitaalinen työote nuorisotyössä.

”Yhteisöpedagogikoulutuksessa korostuu entistä enemmän työelämän tarpeista lähtevä osaamisen kehittäminen, joka näkyy yhteisöpedagogin yhä laajenevissa monikulttuurisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä sekä osaamisen kysynnässä. Opintojen aikana opiskelija vahvistaa digitaalista työtötään ja saa mahdollisuuden kehittää myös toimialan erilaisia digitaalisia toimintaympäristöjä. Työelämälähtöinen oppiminen raken-

tuu opiskelijan alkuvaiheen opinnoista lähtien, ja vuoropuhelu työelämän kanssa rakentuu ja jalostuu osaamisen syvenemisen kautta erilaisiksi harjoitteluiksi ja projekteiksi sekä innovaatiotoiminnaksi.” (Opetussuunnitelma, luettu 27.3.2019.)

Tekstissä digitaalisuus nivotaan jo suoraan työssä tarvittaviin taitoihin ja luetaan koulutuksen antavan eväitä myös erilaisten digitaalisten toimintaympäristöjen kehittämiseen toimialalla. Digitalisoitumisen asettamat vaatimukset tai osaamistarpeet eivät tule mainituiksi esimerkiksi www-sivujen esittelykappaleissa tai osioissa missään muissa tämän tutkimuksen otantaan valikoituneissa opetussuunnitelmissa. Joidenkin oppilaitosten opetussuunnitelmateksteihin on sisällytetty implisiittisellä tasolla se, että opiskelija voi sisällyttää osaamistaan ja erityisiä vahvuuksiaan osaksi opintojaksoja ja omia oppimistavoitteitaan.

Digitaalisuus on eksplisiittisesti esillä useimmiten mainintoina oppimisympäristöjen kuvauksissa, kuten kerrottaessa toimintamahdollisuuksista kampuksilla, oppimiskesköksissä ja luokkahuoneissa. Digitaaliset opetusmenetelmät mainitaan nuorisotyön oppiaineen opetussuunnitelmassa myös mahdollisuutena suorittaa opintoja verkossa.

”Lähiopetuksessa opiskelet monipuolisissa oppimisympäristöissä, esim. luokkatilasta luontoon sekä luoviin ja digitaalisiin ympäristöihin.” (Opetussuunnitelma, luettu 3.7.2019.)

Itse opintojaksojen kuvauksissa digitaalisuus on useimmiten upotettu osaksi laajempaa opinnollista sisältökokonaisuutta ja osaamistavoitteita, kuten seuraavassa linkitetynä nuoren ammatilliseen kohtaamiseen liittyvään kurssiin.

”Opintojaksolla tutustutaan luentojen ja harjoitusten avulla vuorovaikutuksen peruslähtökohtiin ja nuoren kohtaamisen haasteiden tunnistamiseen. Opintojaksolla tehdään käytännön harjoituksia kohtaamisen tilanteista kasvokkaisessa ja verkko-ohjauksessa sekä pohditaan, mistä tekijöistä rakentuu hyvä vuorovaikutus ja millaisia haasteita liittyy nuoren kohtaamiseen. Opintojaksoon sisältyy chat-ohjaukset.” (Opetussuunnitelma, luettu 31.7.2019.)

Tässä kuvauksessa verkkotyöskentely on sisällytetty osaksi nuoren ammatillisen kohtaamisen opettamista. Se kertoo nuorisotyön ammatillisesta todellisuudesta

ta nykykulttuurissa, jossa digitaalisesta välineistöstä on tullut tärkeä ammatti-toiminnan osa. Kurssikuvauksessa verkossa tapahtuvaa kohtaamista ei erotella kokonaan erilliseksi osa-alueekseen, vaan se tulee ymmärretyksi osana hyvän vuorovaikutuskäytännön pohtimista ja opiskelua. Chat-ohjauskerta mainitaan osana kurssia, ja opetuksen digitaalista sisältöä tehdään näkyväksi verkko-kohtaamisen menetelmänä. Sitä ei kuitenkaan nosteta erilliseksi opeteltavaksi osa-alueeksi. Selonteossa digitaaliset sisällöt nivelletään osaksi laajempaa nuoren ammatillisen kohtaamisen kontekstia.

Merkitykset, joiden kautta digitaalisuus tulee esiin opetussuunnitelmissa, liittyvät hyvin pitkälti digitaaliseen oppimisvälineistöön ja kursseihin, joilla opitaan käyttämään hyväksi digitaalisia ympäristöjä itse opiskelussa ja tulevassa nuorisotalan ammattitoiminnassa. Opiskelijoiden on mahdollista suorittaa kursseja ja it-teknologian ja digitaalisen teknologian alalla ja ne sisältyvät useimmiten valinnaisiin opintojaksoihin. Joissakin nuorisotalan opetussuunnitelmissa nuo kurssit ovat ainoita digitaalisen oppimisen paikkoja. Se ei kuitenkaan kerro siitä, etteivätkö opiskelijat voisi koulututtautua verkkotyön ja digitaalisen nuorisotyön osajiksi myös sisältöopintojen sisällä, sillä usein heidän on mahdollista suorittaa nuorisotyön kursseja soveltaen digitaalista teknologiaa luovasti ja ammatillisestikin kehitellen esimerkiksi kurssin lopputyönä.

Joissakin oppilaitoksissa digitaalinen nuorisotyö on kuitenkin sisällytetty opetussuunnitelmaan erillisiksi osa-alueikseen. Kursseilla opiskellaan verkkokokhtaamista ja muita nuorisotyön menetelmiä osana ammattiin tähtääviä opintoja. Opetussuunnitelma heijastelee hyvin pitkälti sitä, mitä oppilaitoksessa opetetaan ja millaisia mahdollisuuksia tuleville nuorisotyöntekijöille tarjotaan.

Myös opetussuunnitelmia koskevissa haastatteluselonteissa käy voimakkaasti ilmi, että oppilaitosten välillä on suurta vaihtelua siinä, miten digitaalisuus on otettu haltuun nuorisotyön opetuksessa. Suuri variaatio kertoo myös oppilaitoksissa kohdatusta pakosta omaksua nopea muutosvauhti digitalisoitumisen kehityksessä. Tällöin monet tekijät ovat vaikuttaneet siihen, millaisia valmiuksia nuorisotyön opetuksessa on ollut vastata digitalisoitumisen vaatimuksiin. Digitaalisten taitojen merkitys on kasvanut voimakkaasti opettajien ammattikuvassa. Koska niiden taso vaihtelee edelleen paljon ammattikunnan sisällä, muutoksia ei ole ollut mahdollista toteuttaa kaikkialla kovin vauhdikkaasti.

5 DIGITALISOITUMINEN YHTEISKUNNALLISENA JA KULTTUURISENA MUUTOKSENA NUORISOALAN OPETUKSESSA

Digitalisoituminen on muuttanut ja muokannut opetusta ja opetusvälineitä globaaleilta perustoilta. Yksittäisten oppilaitosten ja opetus kulttuurien tasolla on kuitenkin pitkälti vielä neuvottelunvaraista, miten digitaalisuutta on omaksuttu osaksi opetustoimintaa ja millaisia tärkeysjärjestyksiä digitaalisten välineiden ja menetelmien käyttöön ottamisessa on eri konteksteissa nähty. Digitaalinen kehitys opetustoiminnassa on kuitenkin olennainen osa laajaa kulttuurista ja yhteiskunnallista muutosta.

Nuorisotyön opetuksessa on otettava huomioon monia eri tekijöitä suhteessa yhteiskunnan digitalisoitumiseen. Ensinnäkin nuorisotyöntekijöiden on pysyttävä itse kehityksen mukana, koska myös nuorten elämä on digitalisoitunut. Nuorisotyöntekijöillä on voimakas moraalinen velvoite seurata digitalisoitumisen kehitystä, sillä heidän on osattava toimia myös proaktiivisesti nuorten kannalta esimerkiksi pystyäkseen ennakoimaan digitalisoitumisesta koituvia riskejä nuorten elämälle ja kehitykselle.

Myös ammatilliset vaatimukset kohdata nuoria kasvavat digitalisoitumisen myötä. Tietoverkot ja sovellukset lisäävät kohtaamisen mahdollisuuksia ja parantavat nuorten tavoitettavuutta. Nuorisotyöntekijöillä on paineita pysytellä ammatillisesti mukana myös tässä kehityksessä pystyäkseen työssään tukemaan nuoria aina vain paremmin. Digitalisoitumisen haasteet ovat siis pitkälle ammatillisia. Näiden ulottuvuuksien lisäksi paineet tietoteknisille ja digitaalisille taidoille eli taidoille osata käyttää itse sovelluksia ja jopa kehitellä niiden käyttötapoja ovat kasvaneet todella voimakkaasti. ”Kyydistä putoaminen” on alituisena uhkana turbulentissa nykytilanteessa, jossa digitaaliset välineet, niiden soveltamisen tavat ja menetelmät kehittyvät, hienovaraistuvat ja virtaviivaistuvat jatkuvasti. Digitaalinen maailma tuntuu monelle vaikeasti hahmotettavalta, ja sen kokonaisvaltainen haltuun ottaminen voi olla todella haasteellista.

Myös nuorisotyön opetuksessa on kohdattu samat haasteet. Digitaalisia opetusvälineitä on osattava käyttää ja digitaalisten menetelmien käyttämistä opet-

taa. Lisäksi on varioitava digitaalisia opetusmuotoja ja huomioitava digitaalisia oppimisen tapoja. Opetettavan ammattialan digitaaliset sisällöt on otettava huomioon jatkuvassa muutoksen ja kehittymisen kontekstissa. Ammatillisen opetuksen työelämälähtöisyyden ja työelämäyhteistyön merkityksessä on osattava myös kehittää opettettavan ammattialan digitaalisia käytäntöjä yhdessä nuorisotyöntekijöiden kanssa.

Tutkimusten mukaan nuorten digitaaliset taidot ja resurssit niiden käytölle vaihtelevat erittäin paljon ja nuorten keskinäisen eriarvoistumisen pysäyttäminen onkin nähty yhdeksi keskeisimmistä nuorisotyön nykyhaasteista. Brittiläisnuorista 40 prosentilla on havaittu matala tieto- ja taitotaso netiketin ja nettiturvallisuuden asioissa niin, että muun muassa oman toiminnan arvioiminen netissä olisi mahdollista. Nuorten heikkojen digitaalisten taitojen korkeat prosenttiluvut korreloivat vahvasti sosiaalisen deprivaaation ja siitä koituneiden ongelmien sekä huonon koulusuoriutumisen kanssa. Heikkojen digitaalisten taitojen ennustetaan myös suoranaisesti tuottavan vaikeuksia hakeutua työelämään tulevaisuudessa. (Melvin 2017.) Tutkijat ovatkin huolissaan siitä, miten nuorisotyössä kyettäisiin puuttumaan näihin seikkoihin ajoissa. Kaikille nuorille voisi esimerkiksi tarjota yhtäläisiä mahdollisuuksia digitaalisten taitojen harjaannuttamiseen niin, etteivät erot nuorten digitaalisissa taidoissa syventäisi nuorten keskinäistä eriarvoistumista.

Nämä vakavat kehityskulut osoittavat digitaalisten taitojen olennaisuutta nyky-yhteiskunnassa jo siinä määrin, että niiden heikko taso tai puuttuminen kokonaan syrjäyttää ihmisiä ja heikentää heidän sosiaalista hyvinvointiaan. Tilanne asettaa nuorisotyöntekijöille paineita hankkia ja ylläpitää riittäviä ammatillisia digitaalisia taitoja niin, että nuorten tukeminen on tässä mahdollista – jopa niin, että heidänkin digitaalisia taitojaan harjaannutetaan. Samalla se asettaa suuria vaatimuksia nuorisotyön opetukselle, jossa mediakasvatukseen, verkossa toimimisen turvallisuuteen, siinä neuvomiseen ja tukemiseen sekä ammatillisiin kohtaamistaitoihin on kiinnitettävä entistä suurempaa huomiota.

Tutkimusten mukaan myös esimerkiksi sosiaalityön ammattikäytännöissä digitaalisuuden rooli on kompleksinen tai moniulotteinen. Kuten nuorisotyössäkin, myös muilla palvelualoilla digitaaliset taitovaatimukset liittyvät keskeisesti asiakasryhmien tarpeisiin ja heidän palveluihinsa, eikä välineellistä ja sisällöllistä tasoa aina ole syytäkään erotella toisistaan. Digitaalisen välineistön käytön osaaminen on monta kertaa elimellistä sen suhteen, miten sosiaalityön asiakasta kyetään tukemaan ammatillisesti. (Esim. Mishna ym. 2012.) Tutkimuskeskus-

telussa on perätty analyttisempaa ja erittelevämpää otetta sen suhteen, mitä digitalisoituminen ilmiönä merkitsee eri ammattikuvissa, ja esimerkiksi tämän tutkimuksen funktiona on ollut tuottaa siitä tietoa.

Tutkimuksessa on pyritty tarkastelemaan digitalisoitumisen ilmiötä sen kautta, miten se näkyy nuorisoalan opetuksessa tällä hetkellä. Samalla on tultu tuotaneeksi tietoa ilmiön moniulotteisuudesta nykyhetken suomalaisessa opetusjärjestelmässä ja sen merkityksestä nuorisoalan opetuksessa mutta myös nuorisotyössä ja nuorten palveluissa. Yhteiskunnan digitalisoitumista on tarkasteltu opetuksen ammattialalla, mutta samalla sitä on ollut mahdollista tarkastella usealta tasolta, koska se läpäisee useita työelämän, arkielämän ja sosiaalisen vuorovaikutuksen käytäntöjä.

Tutkimuksen pääasiallinen anti on sen osoittaminen, että digitalisoituminen opetustoiminnassa ansaitsee tulla analyttisesti eritellyksi. Kehityskulun tarkastelu haastattelujen avulla kertoo paljon sen aikaansaamasta muutosvauhdista, jota ihmisten tulee ottaa eri alueilla haltuun. Lisäksi se kertoo asennemaailmasta, joka työelämässä nykyhetkellä vallitsee niitä vaatimuksia kohtaan, joita digitalisoituminen on asettanut työelämälle. Digitaalisten työmenetelmien ja työn sisältöjen haltuunoton kannalta vaatimukset ovat hyvin monitasoisia, ja ne läpäisevät yhtäaikaisesti kaikkia yhteiskuntasektoreita ja -kerroksia.

Opettajien ammattikuvassa on olennaista kehittyä ammatillisesti päivittämällä tietojaan sekä opetettavan alan teoreettista ja käytännöllistä ymmärrystään. Nuorisotyön opetuksessa nuorisoalan ja nuorisotyön keskeiset ammatilliset sisällöt ja asiantuntemus sanelevat ja muodostavat opettajien asiantuntemusta, jossa keskeisimpinä näyttäytyvät nuorten ammatillisen kohtaamisen taidot sekä nuorten tukemisen ja ohjaamisen erilaiset muodot. Nuorisoalalla nuorten kohtaamiseen liittyvät tekijät muokkaavat myös siihen liittyvää eettistä koodistoa, joka ohjaa hyvin pitkälle ammatillista toimintaa ja sen moraalisia perusteita (esim. Banks 2005). Tämä tutkimusaineisto osoittaa, että nuorisotyön ammatilliset sisällöt eettisine lähtökohdineen ohjaavat hyvin pitkälle myös nuorisotyön opetuksen sisältöä.

Kun digitaalisuus on ollut otettava laajasti huomioon sekä nuorisotyössä että sen opettamisessa, prosessissa ilmenee professionaalisia jännitteitä, jotka liittyvät juuri keskeisten ammatillisten sisältöjen määrittelyyn. Yhteiskunnallisena ja organisatorisena tekijänä digitalisaatio muuttaa myös ammatillisia sisältöjä, mutta opettajien ammattikunnassa nämä vaateet törmäävät kuitenkin monesti työn

ammattilliseen ytimeen, joka liittyy nuoren kohtaamiseen ja sen muokkaaman eettisen koodiston periaatteisiin.

Tutkimuskeskustelussa on tuotu esiin, että se, mitä opettajien ammattikunnassa arvostetaan ammatillisen osaamisen ytimenä, ei välttämättä aina ole linjassa ulkopuolelta tulevien vaatimusten kanssa. Opettajien omat arvot ja ammattietiikka voivat olla ristiriidassa sen kanssa, mitä organisatorisella ja manageriaalisella tasolla vaaditaan pitämään tärkeänä, kuten digitaalisuuden laajamittaista käyttöönottoa. (Esim. Fenwick 2016.) Nämä ovat omiaan luomaan jännitteitä työskentelytyyppien ja työyhteisöihin, ja yhteiskunnallisten muutosten vaikutuksia on reflektoitava erilaisissa työ- ja ammattikulttuureissa. Professionaalisen määrittelykamppailun tasolla tilanne on vielä monin paikoin avoin digitalisoitumisen tuomien muutosten suhteen opettajien ammattikuvissa ja työn sisällöissä. E-professionaalisuus ei ole vielä kaikkialla itsestäänselvyys.

Nuorisotyön opetuksessa opettajakunnan suhde digitaalisuuteen näyttää tämän tutkimusaineiston valossa paikoin mutkattomalta ja paikoin jännitteiseltä. Opetuksen ytimeksi määritellään usein nuorten ammatillisen kohtaamisen periaatteet, mutta digitaalisten menetelmien rooli saa ammatillisuuden määrittelytavoissa monesti ristiriitaisia merkityksiä. Yhtäältä niiden ei haluta kokonaan korvaavan nuorten kohtaamista kasvokkain, mutta toisaalta niiden nähdään monipuolistavan kohtaamisen muotoja sekä helpottavan ja laajentavan kohtaamisen aluetta esimerkiksi anonymiteetin mahdollisuuksien vuoksi.

Kysymykseen siitä, muuttaako digitaalisuus työn keskeisiä sisältöjä nuorisotyön opetuksessa, on siis vastattava myöntävästi myös ammatillistumisnäkökulmasta. Vaikka kasvokkain kohtaamisen merkitys ja siihen liittyvät, työtä ohjaavat moraliteetit ovatkin nuorisotyön opetuksessa vielä keskeistä professionaalisen kamppailun kenttää, digitaalisuus on monessakin suhteessa muovannut ymmärrystä ihmisten keskinäisestä kohtaamisesta. Se on jo sinänsä muuttanut inhimillisen vuorovaikutuksen tapoja ja siten nykykulttuuria. Puhutaan erityisistä sosiomateriaalisista verkostoista, jolloin kyse ei ole ainoastaan fyysisten yksilöiden keskinäisestä vuorovaikutuksesta, vaan yksilöllinen subjektiviteetti on sisäänkirjoitettuna ohjelmistoihin ja niiden koodikieleen. (Fenwick 2016.) Sellaisenaan nämä sosiomateriaaliset prosessit ovat vaikuttaneet paljonkin nuorten käyttäytymiseen ja arjen käytäntöihin.

Digitalisaatio kuitenkin muuttaa opettajien professionaalisuutta niin työn sisältöjen kuin menetelmienkin kannalta. Vaikka eri opetusaloilla käydäänkin ammatillista kamppailua sen suhteen, kuinka olennaisena digitaalisuuden merkitys työn sisältöjen kannalta halutaan nähdä, tämän tutkimusaineiston valossa digitaalisten taitojen kehittäminen näyttää tärkeältä juuri siksi, että se on niin olennaista nuorten elämässä. Nuorisoalan opettajien ammatillisen kehittymisen merkitykset kytkeytyvät olennaisesti nuorten muuttuneisiin vuorovaikutuskäytäntöihin. Kytkeytyessään elimellisesti nykykulttuurisiin elämäntodellisuuksiin digitaalisuuden merkitys nuorisoalan opetuksessa on yksi sen keskeisimmistä kehittyvistä alueista.

LÄHTEET

Aaltonen, S. 2016. Nuorten hyvinvoinnin tukemiseen tarvitaan monta kanavaa. Näkökulma 26. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/tiedostot/nakokulma26_nuorten_hyvinvoinnin_tukemiseen_tarvitaan_monta_kanavaa.pdf [viitattu 30.8.2019].

Aaltonen, S. & Kivijärvi, A. 2017. Hyvinvointipalvelut ja nuoret aikuiset – Ohjausta monimutkaistuneissa siirtymissä. Teoksessa Aaltonen, S. & Kivijärvi, A. (toim.) Nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen käyttäjinä ja kohteina. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 198. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 7–23.

Alasuutari, P. 1993. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Alasuutari, P. 2007. Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus. Helsinki: Gaudeamus.

Banks, S. 2005. Ethical issues in youth work. Lontoo: Routledge.

Bell, D. 1976. The coming of post-industrial society: venture in social forecasting. Lontoo: Penguin Books.

Burén, J. & Lunde, C. 2018. Sexting among adolescents: a nuanced and gendered online challenge for young people. *Computers in Human Behaviour* 85, 210–217.

Castells, M. 2011. The rise of the network society – the information age: economy, society, and culture. Volume I. 2. painos. Lontoo: Wiley-Blackwell.

Developing digital youth work. 2018. Policy recommendations, training needs and good practice examples for youth workers and decision-makers: expert group set up under the European Union Work Plan for Youth for 2016–2018. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.eurodesk.org.uk/sites/default/files/2019-06/Developing%20Digital%20Youth%20Work.pdf> [viitattu 30.8.2019].

Eriksson, S. 2017. Palvelujärjestelmän ammattilaisten käsitykset oppimisvaikeuksista ja erityisen tuen tarpeesta nuorten siirtymävaiheissa koulutuksesta työelämään. Teoksessa Aaltonen, S. & Kivijärvi, A. (toim.) Nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen käyttäjinä ja kohteina. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 198. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 79–101.

Eriksson, S. 2018. Nuorisotyön ammatillistumisen reflektioita Etelä-Savosta. Teoksessa Komonen, K. & Ronkainen, J. (toim.) Punaisen langan virkkausta: näkökulmia nuorisotyön koulutukseen, tutkimukseen ja kehittämistyöhön. Xamk Kehittää 46. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.

Eriksson, S. 2019a. Vammaisten asema, vaikuttaminen ja digitaalisuus: liikkumisrajoitteisten nuorten kiinnostuksen kohteet ja mielekkäät toimintamuodot yhteiskunnassa. Invalidiliiton julkaisuja R. 29. Helsinki: Invalidiliitto.

Eriksson, S. 2019. Digital applications in youth employment services. Xamk Research 12. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-196-5>

Fairclough, N. 1992. Discourse and social change. Lontoo: Sage.

Fenwick, T. 2016. Social media, professionalism and higher education: a socio-material considerations. Journal of Studies in Higher Education. Vsk. 41 (4), 664–677.

Freidson, E. 2001. Professionalism, the third logic: on the practice of knowledge. Chicago: The University of Chicago Press.

Gibson, D., Ostashewski, N., Flintoff, K., Grant, S. & Knight, E. 2015. Digital Badges in Education. Vsk. 20 (2), 403–410.

Goldman, S. 2001. Professional development in a digital age: issues and challenges for standard-based reform. Interactive Educational Multimedia 2, 19–46.

Hakanen, T., Myllyniemi, S. & Salasuo, M. 2019. Oikeus liikkua. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2018. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 215. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 61. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:2. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, Valtion nuorisoneuvosto ja Valtion liikuntaneuvosto.

Helenius, J. 2018. Nuorten toimijuus motivoi digitaalisuuteen nuorisotyössä. Teoksessa Digitaalisuus järjestöjen nuorisotoiminnassa 2018. Helsinki: Verke ja Opetus- ja kulttuuriministeriö, 32–34.

Huttunen, T. & Merikivi, J. 2011. Nuorten kohtaaminen verkossa. Teoksessa Merikivi, J., Timonen, P. & Tuuttila, L. (toim.) Näkökulmia verkkoperustaiseen nuorisotyöhön. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto ja Humanistinen ammattikorkeakoulu, 42–53.

Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. 2018. Kategoriat, kulttuuri & moraalit. Tampere: Vastapaino.

Kaarakainen, S.-S. & Kaarakainen, M.-T. 2018. Tulevaisuuden toivot: digitaalisten medioiden käyttö nuorten osallisuuden ja osaamisen lähteenä. Media & Viestintä. Vsk. 41 (4), 235–254.

Kiilakoski, T. 2012. Kasvatus teknologisessa maailmassa: tutkimus teknologisoituvasta kasvatuksesta. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 132. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.

Kiilakoski, T. 2014. Miten kohdata teknologinen maailma nuorisotyössä? Teoksessa Lauha, H. & Tuuttila, L. (toim.) Verkko nuorisotyössä – nuorisotyö verkossa. Helsinki: Verke, 41–43.

Kinnunen, T., Parviainen, J., Haho, A. & Jolkkonen, M. (toim.) 2019. Ammatillinen kosketus: kuinka tunnetyötä tehdään. Helsinki: Kirjapaja.

Kiviniemi, J. & Kriauciunas, N. 2016. Taking youth work to the digital world. Conference in international seminar “Developing digital youth work”, Centre of International Mobility (CIMO), Oulu 13.–17.9.2016. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.verke.org/wp-content/uploads/2017/10/Taking-youth-work-to-the-digital-world.pdf> [viitattu 30.8.2019].

Kuikka, S. 2011. Verkossa tehtävä työ: suojelua, hyödyntämistä vai osallisuutta? Teoksessa Merikivi, J., Timonen, P. & Tuuttila, L. (toim.) Näkökulmia verkkoperustaiseen nuorisotyöhön. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto ja Humanistinen ammattikorkeakoulu, 36–39.

Kuuskorpi, M. & Sipilä, K. (toim.) 2016. Opetuksen digitalisaatio, uudet oppimisympäristöt ja uusi pedagogiikka. Kaarina: Kaarinan kaupunki.

Laitinen, M. & Kempainen, T. 2010. Asiakkaan arvokas kohtaaminen. Teoksessa Laitinen, M. & Pohjola, A. (toim.) Asiakkuus sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.

Lauha, H. 2014. Internet kuntien ja järjestöjen nuorisotyössä. Teoksessa Lauha, H. & Tuuttila, L. (toim.) Verkko nuorisotyössä – nuorisotyö verkossa. Helsinki: Verke, 20–26.

Lauha, H. 2018. Yhteenveto: Järjestöjen digitalisaatio edellyttää rakenteellista kehittämistyötä. Teoksessa Digitaalisuus järjestöjen nuorisotoiminnassa 2018. Helsinki: Verke ja Opetus- ja kulttuuriministeriö, 37–39.

Lauha, H. 2019. Miksi tarvitsemme digitaalista nuorisotyötä? Teoksessa Lauha, H. & Nölvak, K. (toim.) Digitalisaatio ja nuorisotyö. Helsinki: Verke ja Eesti Noorsootöö Keskus, 15–21.

Melvin, J. 2017. Digital tools, spaces and places as mediators of youth work practice. Opinnäytetyö. University of Brighton. School of Education. Euroopan unioni: Euroopan neuvosto.

Merikivi, J., Myllyniemi, S. & Salasuo, M. 2016. Media hanskassa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus mediasta ja liikunnasta. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisu 104. Valtion nuorisoiain neuvottelukunnan julkaisu 55. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/media_hanskassa.pdf [viitattu 30.8.2019].

Miettinen, S. & Pöyry, S.-M. 2015. Vainulla Etelä-Savossa: vaikeimmin työllistyvät nuoret palvelujärjestelmässä – selvitys. Sarja A: Tutkimuksia ja raportteja – Research reports 100. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Mishna, F., Bogo, M., Root, J., Sawyer, J.-L. & Kouru-Kassabri, M. 2012. “It just crept in”: the digital age and implications for social work practice. *Clinical Social Work Journal*. Vsk. 40 (3), 277–286.

Nieminen, J & Honkatukia, P. 2017. Nuorisokysymyksen rakentuminen – neljä näkökulmaa. Teoksessa Hoikkala, T. & Kuivakangas, J. (toim.): Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu / Nuorisotutkimusseura ry., 35-51.

Ortlieb, E., Susca, A., Votypka, J. & Cheek, E. 2018. Disruptive innovations for teacher education. Teoksessa Ortlieb, E., Cheek, E. & Semingson, P. (toim.) Best practices in teaching digital literacies. Bingley: Emerald Publishing, 1–11.

Pantzar, T. 2018. Polkuja yhteisöpedagogikoulutuksen kansainvälistymiseen. Teoksessa Komonen, K. & Ronkainen, J. (toim.) Punaisen langan virkkausta: näkökulmia nuorisotyön koulutukseen, tutkimukseen ja kehittämistyöhön. Xamk Kehittää 46. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 53–62.

Pohjola, A. 2009. Nuorisotyön ja sosiaalityön rajapinnoilla. Teoksessa Raitakari, S. & Virokannas, E. (toim.) Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät: puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 96. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

Pyöriä, P. 2005. Työelämän muutos tietoyhteiskunnassa. Teoksessa Kasvio, A., Inkinen, T. & Liikala, H. (toim.) Tietoyhteiskunta: myytit ja todellisuus. Tampere: Tampere University Press, 155–172.

Silverman, D. 2001. Interpreting qualitative data: methods for analysing talk, text and interaction. 2. painos. Lontoo: Sage.

Soanjärvi, K. 2011. Mitä on ammatillinen nuorisotyö? Nuorisotyön villiä kenttää kesyttämässä. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 413. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Székely, L. & Nagy, Á. 2011. Online youth work and eYouth: a guide to the world of the digital natives. Children and Youth Services Review. Vsk. 33 (11), 2186–2197.

Tanhua-Piiroinen, E., Kaarakainen, S.-S., Kaarakainen, M.-T., Viteli, J., Syvänen, A. & Kivinen, A. 2019. Digiajan peruskoulu. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimikunnan julkaisusarja 6/2019. Helsinki: Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoimikunta.

Thomas, M. 2011. Technology, education and the discourse of the digital native: between evangelists and dissenters. Teoksessa Thomas, M. (toim.) Deconstructing digital natives: young people, technologies and the new literacies. Lontoo: Routledge.

Tilastokeskus. 2019. Suomen virallinen tilasto (SVT). Vapaa-ajan osallistuminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://stat.fi/til/vpa/> [viitattu 30.8.2019].

Tuuva-Hongisto, S., Pöysä, V. & Armila, P. 2016. Syrjäkylien nuoret: unohdetut kuntalaiset? Helsinki: Kunnallisan alan kehittämiskeskus.

Twining, P., Raffaghelli, J., Albion, P. & Knezek, T. 2013. Moving education into the digital age: a contribution of the teachers' professional development. *Journal of Computer Assisted Learning*, Special issue 29, 426–437.

Törrönen, J. 2005. Toisen ääni, näkökulma ja kohteena oleminen. Teoksessa Hänninen, S., Karjalainen, J. & Lahti, T. (toim.) Toinen tieto: kirjoituksia huono-osaisuuden tunnistamisesta. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus, 15–37.

KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULU

- 1 *Srujal Shah - Kari Dufva*: CFD modeling of airflow in a kitchen environment. Towards improving energy efficiency in buildings. 2017.
- 2 *Elias Altarriba*: Öljyn leviämisen estimointi arviointitaulukoiden avulla osana operatiivista öljyntorjuntatyötä Saimaalla. 2017.
- 3 *Elina Havia - Jari Käyhkö (toim.)*: Fotoniikkasensori- ja korkean teknologian kuvantamisen demonstrointi metsäbiojalostamon hallintaan (FOKUDEMOMO). 2017.
- 4 *Justiina Halonen - Emmi Rantavuo - Elias Altarriba*: Öljyntorjuntakoulutuksen ja -osaamisen nykytila. SCAROIL-hankkeen selvitys öljyntorjunnan koulutustarpeista. 2017.
- 5 *Veli Liikanen - Arto Pesola*: Physical fun: exercise, social relations and learning in SuperPark. 2018.
- 6 *Timo Hantunen - Petri Janhunen (toim.)*: Sote-alan videoneuvottelujärjestelmien käytettävyys ja käyttöönotto. 2018.
- 7 *Pekka Turkki*: Selluloosa ja selluloosajohdannaiset elintarvikkeissa. 2018.
- 8 *Elias Altarriba - Minna Pelkonen - Jukka-Pekka Bergman*: Laadullinen tapaustutkimus opetusresurssien nopean ja voimakkaan vähenemisen vaikutuksista korkeakouluopetukseen. 2018.

- 9 *Sari Tuuva-Hongisto*: Nuorten syrjäytyminen ja alueellisen eriytymisen vähentäminen. Tutkimuskirjallisuuteen ja –raportteihin pohjautuva kirjoitus. 2019.

- 10 *Susan Eriksson*: Digitalisaatio nuorisotyön opetuksessa. 2019.

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu